

Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelma

Kajaanin sivistyslautakunta

Hyväksytty ____.____.2019

Sisälllys

1	Opetussuunnitelmasuositus ja paikallinen opetussuunnitelma	3
2	Vapaan sivistystyön oppilaitokset lukutaitokoulutuksen järjestäjinä	5
	Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot ja säädösperusta	5
	Kansalaisopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä	6
	Kansanopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä	7
	Kesäyliopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä	8
	Opintokeskukset lukutaitokoulutuksen järjestäjänä	9
3	Koulutuksen järjestämisen lähtökohdat	11
3.1	Lukutaidon määrittelyä	11
3.2	Monilukutaito koulutuksen lähtökohtana	14
3.3	Lukutaitokoulutuksen kohderyhmät	15
3.4	Muita lukutaidon hankkimisen oppimispolkuja	17
3.5	Yhteistyö muiden tahojen kanssa	17
3.6	Koulutuksen laajuus ja kesto	22
4	Lähtötason arviointi lukutaitokoulutuksessa	24
5	Koulutuksen toteuttaminen	26
5.1	Oppimiskäsitys	26
5.2	Toimintakulttuuri	27
5.3	Oppimisympäristöt ja työtavat	29
6	Opiskelijan tukeminen ja ohjaus	32
6.1	Ohjaus ja tukeminen	32
6.2	Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma	35
7	Lukutaitokoulutuksen tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet	38
7.1	Monilukutaitoon liittyvät tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet	38
7.2	Yhteiskuntataitoihin ja kulttuurintuntemukseen liittyvät tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet	45
7.3	Opiskelu- ja itsearviointitaidot	53
8	Oppimisen arviointi ja todistukset	56
8.1	Oppimisen arviointi ja palautteen antaminen koulutuksen aikana	56
8.2	Oppimisen arviointi koulutuksen päättyessä ja annettavat todistukset	58
	Liite 1. Arviointitaulukko todistusta varten	
	Liite 2 Kielitaidon tasojen kuvausasteikko	

1 Opetussuunnitelmasuositus ja paikallinen opetussuunnitelma

Tämä maahanmuuttajille tarkoitetun lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositus on tarkoitettu vuoden 2018 alusta alkavaa vapaan sivistystyön uutta koulutustehtävää varten. Tätä suositusta voidaan kuitenkin hyödyntää myös muussa vastaavassa lukutaitokoulutuksessa, mikäli kyseistä koulutusta varten ei ole olemassa omia opetussuunnitelman perusteita. Opetushallitus suosittelee, että tämän suosituksen pohjalta laaditaan koulutuksen järjestäjän oma opetussuunnitelma. Opetussuunnitelman hyväksyy kunkin oppilaitoksen, sen ylläpitäjän tai muun koulutuksen tarjoajan sen omassa johtosäännössä tai vastaavassa hallinnollisessa asiakirjassa päättämä taho.

Opetussuunnitelma sisältää seuraavat osat:

- koulutuksen järjestämisen lähtökohdat ja kohderyhmän kuvaus
- aikuisten maahanmuuttajien lukutaito-opetuksen toteuttamisen erityispiirteet koskien koulutuksen laajuutta ja kestoja, mahdollista koulutuksen jakamista moduuleihin, oppimiskäsitystä, oppimisympäristöä ja työtapoja, toimintakulttuuria, sekä eheyttämistä ja eriyttämistä
- opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta sekä menettelytavat opiskelijan lähtötason arvioimiseksi ja olemassa olevan osaamisen selvittämiseksi ja tämän tiedon dokumentoimiseksi
- koulutuksen yleiset tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet määriteltynä opetuksen kesto ja oppilaitosmuodon erityispiirteet huomioon ottaen
- ohjauksen ja jatko-ohjauksen tavoitteet, opiskelijan tukeminen ja tuen järjestäminen sekä kuvaus ohjaukseen ja tukemiseen osallistuvien tehtävistä
- opiskelijan oppimisen arviointi, arvioinnin muodot ja käytännöt opiskelun aikana ja koulutuksen päättyessä, palautteen antamisen muodot ja käytännöt, todistus ja siihen merkittävät tiedot koulutuksen päätyttyä

Opetussuunnitelmassa voi olla oppilaitosmuotoisia, alueellisia tai seudullisia sekä kuntatai oppilaitoskohtaisia osia. Mikäli koulutuksen järjestäjä tarjoaa mahdollisuuden suorittaa tämän opetussuunnitelmasuosituksen mukaista koulutusta rangaistuslaitoksessa, sen on hyvä ilmetä opetussuunnitelmasta.

Tämä opetussuunnitelma on laadittu Kajaanin kaupungin Kaukametsän opiston aikuisille, perusopetuksen oppivelvollisuusiän ylittäneille, maahanmuuttajille tarjottavan lukutaidon koulutusta varten. Opetushallituksen antaman opetussuunnitelmatekstin väri on musta, paikallisesti tuotettu teksti ja sisältö on erotettu vaakunalla ja sinisellä tekstivärillä. Opetussuunnitelma on laadittu paikallisena yhteistyönä, ja paikallista toimijaverkostoa on osallistettu opetussuunnitelmaa laadittaessa. Opetussuunnitelmaa ovat olleet laatimassa Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksesta vastaava henkilöstö.

Lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmassa otetaan huomioon maakunnallinen kotouttamisohjelma, jossa linjataan paikallisella tasolla maahanmuuttajien kotoutumiseen liittyvät tavoitteet, haasteet, kehittämistoimenpiteet ja resurssit. Kotoutumisen tavoitteena on, että maahanmuuttaja saavuttaa tasavertaisen aseman yhteiskunnassa ja että häntä koskevat samat oikeudet ja velvollisuudet kuin kantaväestöä. Kotoutumisen tärkeimpiä edellytyksiä on kielitaito. Maakunnallisen kotoutumisohjelman mukaan kotouttamistoimenpiteet pohjautuvat jokaisen maahanmuuttajan yksilöllisiin tarpeisiin. (Kainuun kuntien yhteinen kotouttamisohjelma 2018-2019)

Kaukametsän opiston keskeisinä yhteistyökumppaneina ja maahanmuuttajatoiminnan verkostona lukutaitokoulutuksen järjestämisessä ovat:

- Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalvelut ja vastaanottokeskus
- Kainuun ELY-keskus
- Kainuun TE-toimisto
- Kajaanin perusopetus
- Kajaanin varhaiskasvatus

Opetussuunnitelma julkaistaan Kaukametsän opiston internetsivustolla. Opetussuunnitelma on laadittu vain suomen kielellä annettavaa lukutaitokoulutusta varten. Tämän opetussuunnitelman mukaista koulutusta ei anneta rangaistuslaitoksessa.

2 Vapaan sivistystyön oppilaitokset

lukutaitokoulutuksen järjestäjinä

Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodot ja säädösperusta

Vapaan sivistystyön oppilaitosten toiminnasta säädetään vapaasta sivistystyöstä annetussa laissa (632/1998) ja vapaasta sivistystyöstä annetussa asetuksessa (805/1998). Lain mukaan vapaan sivistystyön tarkoituksena on järjestää elinikäisen oppimisen periaatteen pohjalta yhteiskunnan eheyttä, tasa-arvoa ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta. Vapaana sivistystyönä järjestettävän koulutuksen tavoitteena on edistää ihmisten monipuolista kehittymistä, hyvinvointia sekä kansanvaltaisuuden, moniarvoisuuden, kestävän kehityksen, monikulttuurisuuden ja kansainvälisyyden toteutumista. Vapaassa sivistystyössä korostuvat omaehtoinen oppiminen, yhteisöllisyys ja osallisuus.

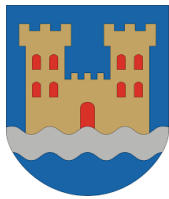
Vapaan sivistystyön koulutukselle on ominaista, että koulutuksen tavoitteista ja sisällöistä päättävät oppilaitosten ja organisaatioiden taustayhteisöt pääsääntöisesti itse ylläpitämislupansa rajoissa. Koulutusta ei säädellä opetussuunnitelmien tai tutkinnon perustein. Olennainen piirre on myös koulutukseen osallistumisen omaehtoisuus. Vapaan sivistystyön lain mukainen koulutus on tutkintoon johtamatonta koulutusta.

Vapaan sivistystyön oppilaitosmuodoista säädetään vapaasta sivistystyöstä annetun lain 2 §:ssä. Vapaan sivistystyön oppilaitoksia ovat kansalaisopistot, kansanopistot, opintokeskukset, liikunnan koulutuskeskukset ja kesäyliopistot.

Kansanopistojen osalta vapaan sivistystyön lainmuutoksen (579/2015) mukaan kansanopiston tulee lisäksi laatia opetussuunnitelma koulutuksesta, jonka kesto on vähintään kahdeksan viikkoa tai joka sisältää etäopetusta taikka 6 a §:ssä tarkoitettua työssäoppimista. Opetussuunnitelmasta tulee käydä ilmi oppilaitoksen järjestämän ohjatun opetuksen sisältö ja määrä. Asetus vapaasta sivistystyöstä 1 § (21.5.2015/611) määrittelee kansanopistojen yhtenä opiskelujaksona järjestettävän koulutuksen vähimmäispituuden, jonka tulee olla kymmenen opetustuntia. Opiskelujakson opetus on jaettava vähintään kahdelle peräkkäiselle päivälle siten, että sitä annetaan keskimäärin vähintään viisi tuntia päivässä. Kansanopiston opetussuunnitelmaan perustuvaan etäopetukseen ja

työssäoppimiseen tulee liittyä yksi tai useampi vähintään kymmenen opetustuntia kestävä lähiopetusjakso.

Kansanopiston, kansalaisopiston ja kesäyliopiston ylläpitäjälle myönnetään yleensä valtionosuutta 57 prosenttia sekä opintokeskuksen ja liikunnan koulutuskeskuksen ylläpitäjälle 65 prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä. Vapaan sivistystyön lain (632/1998) 9 §:n 1 momenttia on 1.1.2018 alkaen muutettu siten, että valtionosuutta kuitenkin myönnetään kansanopiston, opintokeskuksen, kansalaisopiston tai kesäyliopiston ylläpitäjälle sata prosenttia 8 §:n mukaan lasketusta euromäärästä opetus- ja kulttuuriministeriön 10 §:n nojalla vahvistamalle määrälle sellaista oppilaitoksen ylläpitäjän järjestämää koulutusta, joka on hyväksytty kotoutumisen edistämisestä annetun lain (1386/2010) 11 §:ssä tarkoitettuun opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan. Vapaan sivistystyön lain muutetun 24 §:n mukaan opiskelusta ei peritä maksua yllä mainitussa sataprosenttisesti valtionosuudella rahoitetusta koulutuksesta.

Kaukametsän opiston ylläpitäjänä on Kajaanin kaupunki.

Kansalaisopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä

Kansalaisopistojen opetustarjonta kattaa koko maan ja kaikenikäisen väestön. Osa kansalaisopistoista on kuntien ja kaupunkien ylläpitämiä, osa puolestaan yksityisesti ylläpidettyjä. Oppilaitos voi käyttää kansalaisopiston lisäksi nimenä myös työväenopistoa tai aikuisopistoa.

Kansalaisopistoilla on vahva ja kasvava rooli monipuolisena ja joustavana maahanmuuttajakoulutuksen järjestäjänä. Lukutaitokoulutusta voidaan myös integroida kansalaisopiston muuhun opetustarjontaan (esim. taito- ja taideaineiden opetukseen). Opetusta järjestetään ympäri vuoden aamu-, päivä- ja iltaopetuksena, koko- ja osa-aikaisesti sekä intensiivikursseina viikonloppuisin. Maahanmuuttajille suunnattuun koulutukseen osallistui opistoissa vuonna 2016 (arviolta) 20 530 henkilöä ja opetustunteja pidettiin (arviolta) 65 856. Luku kasvoi 7,5 prosenttia vuoteen 2015 verrattuna.

Monilukutaidon (ks. luku 3.2) opetus räätälöidään eri kohderyhmille, joita ovat muun muassa kotivanhemmat, ikääntyvät, vajaakuntoiset, aistivammaiset sekä erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat. Monilukutaidon kursseja järjestetään myös työssä käyville. Kansalaisopistojen peruskurssitarjonnassa on paljon monilukutaitoa tukevia valinnaisia opintomahdollisuuksia. Opetusjaksojen kestot, kokonaistuntimäärät, viikkotuntimäärät ja opintojen ohjaus rakennetaan opiskelijoiden tarpeiden mukaan. Opistot järjestävät koulutusta tiiviissä yhteistyössä kunnallisten ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa mahdollisimman joustavien ja räätälöityjen koulutusmahdollisuuksien turvaamiseksi.

Kaukametsän opistossa on toteutettu maahanmuuttajien opetusta monipuolisesti vuosien ajan:

- Ely-keskuksen rahoittamana kotoutumiskoulutuksena (päättynyt vuonna 2015)
- Kajaanin vastaanottokeskuksen ostamana opintotoimintana
- Avoimena kansalaisopisto-opetuksena (suomen kieli)
- Opetushallituksen rahoittamana nuorisotakuun Verso-opintosetelikoulutuksena aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksessa (vuosina 2014-2017)
- Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksena vuodesta 2018 alkaen

Kaukametsän opisto toimii Kajaanin kaupungin lukutaitokoulutuksen järjestäjänä. Lukutaitokoulutus järjestetään arkipäivisin Opetushallituksen vuosittain vahvistaman tuntimäärän mukaisesti. Koulutuksen kesto, kokonaistuntimäärä, viikkotuntimäärä ja opintojen ohjaus räätälöidään yhteistyössä Kainuun TE-palveluiden, Kajaanin maahanmuuttajapalveluiden, varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen toimijoiden kanssa.

Kansanopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä

Kansanopistot ovat sisäoppilaitoksia, joissa opiskelijoilla on mahdollisuus opiskella joko päiväopiskelijoina tai majoittuen opiskelujen ajaksi opistolle. Kansanopistoissa on vapaan sivistystyön koulutuksen lisäksi tarjolla aikuisten perusopetusta, ammatillista koulutusta, lukiokoulutusta sekä työvoimapolitiittista koulutusta. Vuonna 2017 Suomessa oli 76 kansanopistoa. Vuosittain kansanopistoissa opiskelee yli 12 000 opiskelijaa erilaisissa pitkäkestoisissa ja päätoimisissa opinnoissa sekä noin 80 000 opiskelijaa lyhytkursseilla (SKY:n tilasto 20.9.2016). Kansanopistoilla on ollut maahanmuuttajille suunnattua koulutusta vuosien ajan, ja yli puolet niistä järjestää maahanmuuttajille suunnattua koulutusta.

Kansanopistojen vapaan sivistystyön pitkien koulutusten opiskelijoista noin 24 prosenttia oli maahanmuuttajataustaisia vuonna 2016 (SKY:n tilasto).

Koulutustarjonnan kokonaisuus maahanmuuttajataustaisille nuorille ja aikuisille on laaja ja monipuolinen. Koulutuksiin voi liittyä myös etäopetusta ja työssäoppimisjaksoja. Opintoja voidaan rakentaa joustavasti opiskelijoiden henkilökohtaisten tarpeiden mukaan. Kansanopistoissa on toteutettu kotoutumisvalmiuksia edistäviä koulutuksia, kotoutumiskoulutuksia, luku- ja kirjoitustaidon opetusta sekä täydentävää ja erilaisille kohderyhmille suunnattua kielikoulutusta. Maahanmuuttajat voivat myös hakeutua kansanopistoihin kaikkiin samoihin opintoihin kuin muutkin.

Opistot tarjoavat maahanmuuttajille yhteisöllisen oppimisympäristön, jossa opiskelu ei rajoitu vain oppituntien aikaiseen opetukseen vaan arjen taitoja ja yhteistyötaitoja kehitetään myös vapaa-aikana harrastusten ja asuntolatoimintojen yhteydessä. Kansanopistoissa maahanmuuttajaopiskelijalla on mahdollisuus tutustua suomalaiseen kulttuuriin yhdessä muiden maahanmuuttajien ja suomalaisten opiskelijoiden kanssa. Koulutuksissa painotetaan vuorovaikutukseen perustuvia menetelmiä ja dialogia. Yhteistyötä tehdään paikallisten yritysten ja yhdistysten kanssa. Tutustumiskäynnit eri oppilaitoksissa ja yrityksissä tukevat maahanmuuttajien tulevaisuuden suunnittelua, ja työharjoittelujaksot ovat osa monia koulutuksia. Erilaisten yhdistysten kanssa toteutetaan monipuolista harrastustoimintaa. Opiskelijoiden osallisuuden kokeminen tukee kotoutumista ja itseluottamuksen kehittymistä uudessa toimintaympäristössä.

Tässä opetussuunnitelmassa ei ole kansanopistojen tarjoaman lukutaitokoulutuksen tietoja.

Kesäyliopistot lukutaitokoulutuksen järjestäjänä

Vuonna 2017 kesäyliopistoissa toteutettiin yhteensä 7 500 tuntia suomen kielen koulutusta. Osallistuneiden kotoutumissuunnitelmiin sisällytettyä siitä oli arviolta 600 tuntia. Kesäkuussa 2017 tehdyn kyselyn mukaan useiden kesäyliopistojen toiminta-alueilla suomen kielen koulutuksen tarvetta oli enemmän kuin tarjontaa.

Kesäyliopistot tekevät tiiviistä yhteistyötä alueellaan kotoutumista hoitavien viranomaisten ja opetusta järjestävien alueen muiden oppilaitosten, järjestöjen sekä yliopistojen kanssa. Oppilaitosten alueellisessa keskinäisessä työnjaossa erityisesti akateemisia opintoja suorittaneet maahanmuuttajat ovat kohderyhmä, jonka koulutus- ja kotoutumistarpeisiin odotetaan juuri alueen kesäyliopiston vastaavan. Koulutusta toteutettaessa lähtökohtana olisi monilukutaidon, tekstitaidon ja akateemisten opiskelutaitojen kehittäminen, jotka ovat laajemmin ymmärrettynä luku- ja kirjoitustaitojen osia.

Kesäyliopistot tarjoavat maahanmuuttajaopiskelijoille monipuoliset ja joustavat mahdollisuudet kotoutumissuunnitelman mukaisiin opintoihin ympäri vuoden. Erityisesti kesäaikaan toteutettu opetus laajentaa maahanmuuttajien osallistumismahdollisuuksia ja turvaa muiden oppilaitosten kesäkauden taukoaikana opintojen keskeytymättömän jatkamisen.

Kokopäiväisten lukemiseen, kirjoittamiseen ja kielioppiin painottuvien koulutusten lisäksi kesäyliopistot voivat tarjota puhumisen ja käytännön kielitaitojen harjoitteluun keskittyviä koulutuksia. Kesäyliopistojen tarjoamissa suullisen kielitaidon opetus- ja ohjauskoulutuksissa pystyttäisiin laajemmin ottamaan huomioon eri-ikäiset maahanmuuttajat sekä kotivanhemmat ja työssä käyvät, joilla ei ole mahdollisuutta osallistua kokopäiväiseen opetukseen. Kesäyliopistot voivat lisäksi järjestää täydennyskoulutusta maahanmuuttajien kanssa työskenteleville ammattiryhmille, esimerkiksi maahanmuuttajien luku- ja kirjoitustaidon opetukseen ja arviointiin liittyen.

Tässä opetussuunnitelmassa ei ole kesäyliopistojen tarjoaman lukutaitokoulutuksen tietoja.

Opintokeskukset lukutaitokoulutuksen järjestäjänä

Suomessa on 12 opintokeskusta, joita ylläpitää 12 sivistysliittoa. Kunkin sivistysliiton jäsenenä on järjestöjä, jotka ovat puolueita, ammattiliittoja tai muita kansalaisjärjestöjä. Opintokeskuksilla on yhteensä lähes 400 jäsenjärjestöä. Opintokeskusten keskeinen tehtävä onkin edesauttaa aktiivista kansalaisuutta ja tukea ihmisten osallisuutta. Ne ovat järjestöjen ja

kansalaisyhteiskunnan oppilaitoksia, joiden tehtävänä on vahvistaa demokratiaa koulutuksen keinoin.

Opintokeskukset ovat valtakunnallisia oppilaitoksia ja ne tarjoavat monipuolista aikuiskoulutusta ja aktiivista kansalaisuutta tukevaa koulutusta koko Suomessa. Opintokeskusten toiminta tukee demokratiaa ja osallistumista ruohonjuuritasolla toteuttamalla koulutusta ihmisten omassa lähiympäristössä ja -yhteisössä. Koulutukset toteutetaan lyhytkursseina ja pitkäkestoisina vapaan sivistystyön koulutuksina usein yhteistyössä järjestöjen kanssa. Osa opintokeskuksista toteuttaa myös vertaisoppimisryhmiä, opintokerhoja, vapaan sivistystyön koulutuksina. Kolme opintokeskusta toteuttaa vapaan sivistystyön lisäksi ammatillista lisäkoulutusta ja yhdessä opintokeskuksessa voi tehdä ammattitutkinnon ja erikoisammattitutkinnon käsi- ja taideteollisuuden alalla.

Opiskelu pohjautuu omaehtoisuuteen, osallistumiseen ja yhteisöllisyyteen. Opintokeskukset voivat oman sekä jäsen- ja yhteistyöjärjestöjensä toiminnan kautta tarjota maahanmuuttajille itseä kehittäviä opintoja monipuolisesti heidän omista lähtökohdistaan käsin: viestintä- ja vuorovaikutustaitoja, kädentaitoja, kulttuuritaitoja, järjestötaitoja sekä tukea aktiiviseen kansalaisuuteen eli siihen, miten voi osallistua ja vaikuttaa omaan elämäänsä sekä omaa lähiyhteisöään ja koko yhteiskuntaa koskeviin asioihin. Opintokeskusten tapa järjestää koulutusta on verkostomainen – yhteistyötä tehdään joustavasti järjestöjen ja muiden oppilaitosten kanssa.

Tässä opetussuunnitelmassa ei ole opintokeskusten tarjoaman lukutaitokoulutuksen tietoja.

3 Koulutuksen järjestämisen lähtökohdat

Lukutaitokoulutus on tarkoitettu kotoutumisen tueksi sellaisille maahanmuuttajille, joilla ei ole omassa kotimaassaan tai muualla ollut mahdollisuutta saada riittävästi koulutusta ja yleissivistystä, jotta he voisivat selviytyä suomalaisen yhteiskunnan asettamista haasteista opiskelulle, työssäkäynnille sekä käytännön arjen toiminnoille. Aikuisten lukutaitokoulutuksessa opiskelijan kuunteleminen ja hänen aikuisuutensa huomioiminen ja arvostaminen ovat koulutuksen onnistumisen perusedellytyksiä.

Kaukametsän opisto on kaikkien ikä- ja väestöryhmien opiskelu- ja kohtaamispaikka. Opistossa on laadittu vuonna 2017 tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma, joka omalta osaltaan takaa laaja-alaiset opiskeluoikeudet lähtökohtaisesti kaikille, mm. alueellisen tasa-arvon näkökulmasta. Kaukametsän opiston lukutaitokoulutukseen tulleilla opiskelijat kohdataan arvostavasti ja tasavertaisina koulutusyhteisön jäseninä, vaikka heillä ei ole välttämättä lainkaan koulutustaustaa omasta maastaan. Koulutuksen tarkoituksena on opettaa opiskelun ja työnteon sääntöjä, ajoissa paikalle saapumista, opiskelutarvikkeista ja kotitehtävistä huolehtimista, oppimiskäytänteitä ja ryhmässä toimimista.

Aikuisuuden arvostaminen näkyy siinä, että opiskelijan elämäkokemusta arvostetaan ja esille tulleita taitoja hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opetusta suunniteltaessa ja toteuttaessa. Opiskelijan elämäkokemuksen ja elämänpiirin liittäminen oppimiseen ja sen sisältöihin tuovat suomen kielen ja lukutaidon oppimiseen kosketuspintaa ja mielekkyyttä.

3.1 Lukutaidon määrittelyä

Lukutaitokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden ryhmä on heterogeeninen. Koulutukseen tuleva opiskelija on saattanut elää suullisen perinteen varaan rakentuvassa kulttuurissa, jossa hänen äidinkielellään ei ole ollut lainkaan kirjoitettua muotoa. Hänellä voi olla oman kulttuurinsa osaamisperinnettä, jonka näkyväksi saaminen koulutuksen aikana on tärkeää aikuisen opiskelijan identiteetille ja itsetunnolle. Lukutaitokoulutuksessa lähdetään tällöin puhutun kielen avulla tutustuen vähitellen suomen tai ruotsin kielen luettuun ja kirjoitettuun muotoon aikuiselle tuttujen asioiden kautta.

Oppija, jolla on **alkava lukutaito**, on yleensä tullut maasta, jonka kulttuurissa kirjoitetulla kielellä on sijansa. Hänellä ei kuitenkaan ole ollut erilaisista syistä mahdollisuutta opiskeluun kotimaassaan tai muualla lukutaidon saavuttamiseksi. Osalla opiskelijoista on **kehittyvä**

lukutaito, koska heillä on ollut mahdollisuus käydä koulua lähtömaassaan tai muualla jonkin verran tai hankkia luku- ja kirjoitustaitoa muulla tavoin. Koulunkäyntiä ovat kuitenkin voineet rajoittaa esimerkiksi kotiseudun levottomuudet. Näin sekä luku- että kirjoitustaito kaipaavat vielä harjaannusta. Oppijalla voi myös olla tarvetta **latinalaisen kirjaimiston** harjoittelulle. Hän voi osata lukea ei-aakkosellisella kirjoitusjärjestelmällä tai muulla kuin latinalaisella kirjaimistolla ja hänen lukutaitonsa tällä omalla äidinkielellä tai jollain muulla kielellä voi teknisen lukutaidon lisäksi vaatia vielä harjoitusta kohti **toimivaa lukutaitoa**. Oppija, joka on saavuttanut teknisen sekä jossain määrin funktionaalisen luku- ja kirjoitustaidon jollakin kielellä, jossa käytetään latinalaista kirjaimistoa, kykenee yleensä melko helposti siirtämään aiemmin hankitun luku- ja kirjoitustaitonsa suoraan toiseen, latinalaisella kirjaimistolla kirjoitettavaan kieleen. Tällaisella opiskelijalla ei ole tarvetta osallistua lukutaitokoulutukseen, vaan hänet voidaan ohjata muihin soveltuviin koulutuksiin.

Lukutaitokoulutuksen alussa opiskelijalle tehdään lähtötason arviointi, jonka tavoitteena on selvittää oppijan koulutustausta sekä suomen tai ruotsin kielen, matemaattisten taitojen ja viestintätaitojen osaamista. Koulutuksessa huomioidaan opiskelijoiden vähäisen koulunkäynnin mahdolliset vaikutukset opiskelutaitoihin ja oppimiseen. Lisäksi koulutuksessa huomioidaan ne haasteet, joita seuraa, kun mahdollisesti siirrytään suullisen tiedon kulttuurista kirjalliseen tiedon jakamiseen.

Lähtötason arvioinnin yhteydessä pyritään selvittämään myös opiskelijan aikaisempaa osaamista (äidinkielen tai jonkin muun kielen lukutaito) ja mahdollisesti työn kautta hankittua taitoa. Lähtötason arvioinnin perusteella jokaiselle koulutukseen osallistuvalla laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jota päivitetään tarpeen mukaan koulutuksen aikana. Seuraavassa taulukossa on kuvattu luku- ja kirjoitustaidon kehittymisen vaiheita.

Lukutaidon vaihe	Vaiheelle ominaista
Suullinen taito kielessä, jolla ei ole kirjoitettua muotoa	Oppija on lähtöisin suullisen perinteen varaan rakentuvasta kulttuurista, eikä hänen äidinkielellään ole kirjoitettua muotoa tai se on kehitetty vasta äskettäin. Tällöin kirjallisten taitojen oppimisen lähtökohdat ovat erilaiset kuin muilla oppijoilla.
Alkava lukutaito	Oppija aloittaa kirjallisten taitojen opiskelun aikuisiällä mutta on lähtöisin kulttuurista, jossa kirjoitetulla kielellä on enemmän tai vähemmän vakiintunut asema. Ideaalilanteessa luku- ja kirjoitustaito opitaan sellaisella kielellä, jonka suullinen taito on jo vahva.

Kehittyvä lukutaito	Oppijalla on teknistä luku- ja kirjoitustaitoa jollakin kirjoitusjärjestelmällä, mutta etenkin lukutaidon sujuvuus, tarkkuus, nopeus ja luetun ymmärtäminen sekä kirjoitustaidon sujuvuus ja tarkkuus kaipaavat vielä harjoitusta.
Lukutaito ei-aakkosellisella kirjoitusjärjestelmällä	Oppijalla on tekninen ja ainakin joltain osin myös funktionaalinen luku- ja kirjoitustaito sellaisella kielellä, jossa käytetään muuta kuin aakkosellista kirjoitusjärjestelmää (esim. mandariinikiina). Taito voi olla saavutettu jollakin muulla kuin oppijan äidinkielellä, esim. koulukielellä, maan valtakielellä tai muulla opitulla kielellä.
Lukutaito ei-latinalaisella kirjaimistolla	Oppijalla on tekninen ja ainakin joltain osin myös funktionaalinen luku- ja kirjoitustaito ei-latinalaisella kirjaimistolla (esim. arabia, venäjä, thai, kreikka, korea). Taito voi olla saavutettu jollakin muulla kuin oppijan äidinkielellä, esim. koulukielellä, maan valtakielellä tai muulla opitulla kielellä.
Lukutaito latinalaisella kirjaimistolla	Oppijalla on tekninen ja ainakin joltain osin myös funktionaalinen luku- ja kirjoitustaito latinalaisella kirjaimistolla (esim. suomi, englanti, ranska). Taito voi olla saavutettu jollakin muulla kuin oppijan äidinkielellä, esim. koulukielellä (esim. ranska tai hollanti monissa Afrikan maissa), maan valtakielellä tai muulla opitulla kielellä. Aiemmin hankittu luku- ja kirjoitustaito on suoraan siirrettävissä toiseen, latinalaisella kirjaimistolla kirjoitettavaan kieleen.

Kaukametsän opisto tekee yhteistyötä lukutaitokoulutukseen ohjattavien

lähtötasoarvioinnissa Kainuun TE-toimiston, Kainuun ELY-keskuksen ja Kajaanin maahanmuuttajapalveluiden kanssa. TE-toimisto järjestää orientoivia jaksoja, joiden aikana osallistujien kielellistä taitotasoa arvioidaan ja lukutaitokoulutusta tarvitsevat opiskelijat ohjataan Kaukametsän opistoon luku- ja kirjoitustaidon koulutukseen. Tarve koulutuksesta kirjataan opiskelijan henkilökohtaiseen kotoutumissuunnitelmaan TE-toimistossa tai maahanmuuttajapalveluissa, ja kopio suunnitelmasta lähetetään Kaukametsän opistolle. Lisää kappaleessa 3.5.

3.2 Monilukutaito koulutuksen lähtökohtana

Nykyajan jatkuvasti muuttuvassa ja kehittyvässä tietoyhteiskunnassa luku- ja kirjoitustaito määritellään usein monilukutaidon (*multiliteracies*) käsitteen kautta. Monilukutaidolla

tarkoitetaan erilaisten tekstien tulkitsemisen, tuottamisen ja arvottamisen taitoja, jotka auttavat opiskelijoita ymmärtämään monimuotoisia kulttuurisia viestinnän muotoja sekä rakentamaan omaa identiteettiään. Monilukutaito perustuu laaja-alaiseen käsitykseen tekstistä, joilla tarkoitetaan sanallisten, kuvallisten, auditiivisten, numeeristen ja kinesteettisten symbolijärjestelmien ja niiden yhdistelmien avulla ilmaistua tietoa. Tekstejä voidaan tulkita ja tuottaa kirjoitetussa, puhutussa, painetussa, audiovisuaalisessa tai digitaalisessa muodossa.

Opiskelijat tarvitsevat monilukutaitoa osatakseen tulkita ympärillään olevaa maailmaa ja hahmottaa sen kulttuurista monimuotoisuutta. Monilukutaito merkitsee taitoa hankkia, yhdistää, muokata, tuottaa, esittää ja arvioida tietoa eri muodoissa, eri ympäristöissä ja tilanteissa sekä erilaisten välineiden avulla. Näin ollen monilukutaidon saavuttaminen edellyttää monenlaisten opiskelutaitojen ja oppimisympäristöjen hyödyntämistä. Monilukutaito tukee kriittisen ajattelun ja oppimisen taitojen kehittymistä. Sitä kehitettäessä tarkastellaan ja pohditaan myös eettisiä ja esteettisiä kysymyksiä. Monilukutaitoon kuuluu monia lukutaitoja, esimerkiksi kuvanlukutaitoa, medialukutaitoa ja matemaattista lukutaitoa, joita kehitetään opetuksessa. Monilukutaitoa harjoitellaan sekä perinteisissä että monimediaisissa, teknologiaa eri tavoin hyödyntävissä oppimisympäristöissä.

Aikuisten lukutaitokoulutuksessa monilukutaidon huomioon ottaminen tarkoittaa opetuksen tavoitteiden näkökulmasta erilaisten lukutaitojen harjaannuttamista, toiminnallisten menetelmien ja eri aistien käyttöä sekä monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä. Oppimisessa voidaan käyttää monipuolisesti esimerkiksi kuvia, liikkuvaa kuvaa, musiikkia, pelejä ja draamaa sekä yhdistää opiskelua erilaisten kädentaitojen ja muiden arjen taitojen kehittämiseen.

Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksessa monilukutaito kehittyy monin tavoin. Lukemista ja kirjoittamista harjoitellaan erilaisten menetelmien, tekstien ja sisältöjen avulla. Sisällöt valitaan opiskelijan arkielämää lähellä olevista aiheista, ja mahdollisuuksien mukaan opetukseen liitetään autenttista tekstimateriaalia. Opetuksen suunnittelussa käytetään teemoja. Teemat voivat olla osana taito- ja taideopetusta (kotitalous, käsityöt, kuvataide, musiikki ja liikunta). Esimerkiksi kotitaloustunneilla pysyvänä teemana on ruoka, ruoka-aineet, keittiösanat, reseptit ja kodinhoito. Kotitaloustunneilla päästään tutustumaan myös suomalaiseen ruoka- ja ruokakulttuuriin ja sitä voidaan peilata omaan ja oman maan ruokakulttuuriin.

Lukutaitokoulutuksen opiskelupäiviin sisältyy lukemisen ja kirjoittamisen opetusta, numeeristen taitojen opetusta, sanaston laajentamista, media- ja tietoteknisten taitojen harjoittelua, yhteiskunta- ja kulttuurintuntemuksen lisäämistä sekä taito- ja taideaineiden opetusta. Lukutaitokoulutuksessa opiskelijalla on useita opettajia, oma lukutaidon opettaja sekä monia aineenopettajia, jotka tekevät yhteistyötä lukutaidon opettajan kanssa. Yhteisenä tavoitteena on lukutaidon opiskelijan monilukutaidon kehittäminen, sanavaraston laajentaminen, vuorovaikutustaidoissa ja itseilmaisussa sekä vastuullisessa, osallistuvassa ja tasavertaisessa kansalaisuudessa tukeminen.

Varsinaisilla luku- ja kirjoitustaidon tunneilla teemat vaihtuvat noin kahden viikon välein. Saman teeman ympärille kehitetään erityyppisiä ja -tasoisia luku- ja kirjoitusharjoitteita. Teemaa lähestytään kuvien, sanojen, tekstien, usein eri medioiden avulla sekä kysymysten ja vastausten kautta. Sanojen merkitystä voidaan selvittää myös kuvahaun avulla puhelimella. Kirjoitetuista sanoista tai tekstistä voidaan edetä niiden pilkkomiseen pienemmiksi yksiköiksi eli tavuiksi ja äänteiksi tai toisin päin. Teemaan liittyvistä sanoista muodostetaan lauseita ja tekstiä. Tuottamisessa pyritään usein siihen, että opiskelijat saavat kertoa jotakin omasta arjestaan, mieltymyksistään tai ajatuksistaan. Lisää kappaleessa 7.1.

3.3 Lukutaitokoulutuksen kohderyhmät

Lukutaitokoulutukseen osallistuneiden maahanmuuttajien eteneminen koulutuspoluilla ja työelämässä on saattanut olla haasteellista. Tästä syystä koulutuksen rakentaminen opiskelijoiden vahvuuksille on tärkeää. Koska koulutuksen kohderyhmät ovat koulutustaustaltaan ja työkokemukseltaan moninaisia, tulee koulutuksen toteutuksessa huomioida opiskelijoiden vaihtelevat tarpeet ja mielenkiinnon kohteet sekä mahdollisuudet edetä opinnoissaan.

Lukutaitokoulutuksen kohderyhmänä ovat erityisesti henkilöt, jotka tarvitsevat joustavia ja/tai osa-aikaisia opiskelumahdollisuuksia, sekä henkilöt, joiden arvioidaan hyötyvän erityisesti aktiiviseen toimintaan kytketystä opiskelusta. Mahdollisia kohderyhmiä voivat olla esimerkiksi henkilöt, jotka tarvitsevat luku- ja kirjoitustaidon koulutusta sekä suomen tai ruotsin kielen ja viestintätaitojen opetusta, jossa huomioidaan opiskelijoiden puutteellisen koulunkäynnin vaikutus oppimiseen ja kotoutumiseen

Aikaisemmin katveeseen ovat jääneet kotona pieniä lapsia hoitavat vanhemmat/hoitajat, joille ei ole ollut tarjolla riittävästi joustavia opiskelumahdollisuuksia. Myös vanhemmalla iällä tulleiden maahanmuuttajien, joilla ei ole aikaisempaa opiskelukokemusta, on ollut vaikea saavuttaa oppimistavoitteita perinteisissä luku- ja kirjoitustaidon koulutuksissa. Samoin opiskelu on ollut haasteellista nuorille ja aikuisille, joilla on vähäinen koulutustausta ja

mahdollisesti erilaisia oppimisen ongelmia. Koulutus soveltuu myös työssäkäyville lukutaito-opetusta tarvitseville henkilöille, joiden on vaikeaa irrottautua kokopäiväiseen opiskeluun.

On tärkeää, että oppija voi suorittaa luku- ja kirjoitustaidon opintoja ja suomen tai ruotsin kielen opintoja joustavasti omaan tahtiin tai sivutoimisesti ja yhdistää niitä muihin toiminnallisiin kotoutumista tukeviin opintoihin. Erityisenä kehittämiskohteenä ovat joustavat toteuttamismallit, jotka soveltuvat erilaisissa elämäntilanteissa oleville maahanmuuttajille. Tämän opetussuunnitelmasuosituksen mukainen koulutus soveltuu erityisesti niille oppijoille, jotka tarvitsevat lukutaitoa arjen asioiden hoidossa ja joille opiskelun kytkeminen käytännön toimintaan ja joustaviin opiskelumalleihin tukee oppimista ja soveltuu parhaiten.

Kaukametsän opiston luku- ja kirjoitustaidon opiskelijat tulevat erilaisista taustoista, ja he ovat erilaisissa lukutaitovaiheissa. Heillä kaikilla on yksilöllinen oppimispolku, jota koulutus tukee. Osa opiskelijoista on turvapaikanhakijataustaisia, mutta osa opiskelijoista on kiintiöpakolaistaustaisia tai avioliiton kautta maahan tulleita. Oppimista saattavat hidastaa alhainen koulutustaso omasta lähtömaasta, vaikeat elämäntilanteet ja heikot opiskelutaidot. Työperäisen maahanmuuton opiskelijat huomioidaan koulutuksessa myös.

Lähtömaassa koulutustaustaa omaavilla opiskelijoilla oppiminen edistyy yleensä nopeammin ja tehokkaammin, ja sitä tehostaa opiskelijan hyvä motivaatio. Heterogeenisessä ryhmässä eriyttämisen tarkeys korostuu. Eriyttämisen tarvetta lisää myös se, että koulutus toteutetaan opiskelijan henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa noudattaen. Riittävän lukutaidon saavutettuaan opiskelija ohjataan seuraavaan hänen opintopolkuaan tukevaan koulutukseen.

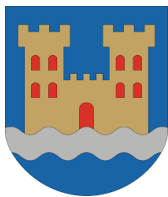
Lukutaitokoulutuksen kohderyhmään kuuluu muun muassa kotiäitejä. Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä yhteistyö on taannut lasten päivähoidon niin, että se mahdollistaa äitien opiskelun. Luku- ja kirjoitustaidon opiskelijat valitsevat Kaukametsän opiston avoimen kansalaisopistotoiminnan kurssitarjonnasta heitä kiinnostavia kursseja. Heitä kannustetaan osallistumaan kursseille ja solmimaan kursseilla kontakteja muiden kurssien opiskelijoiden kanssa.

3.4 Muita lukutaidon hankkimisen oppimispolkuja

Vapaan sivistystyön uuden maahanmuuttajakoulutuksen rinnalla luku- ja kirjoitustaidon opetusta järjestetään myös esimerkiksi aikuisten perusopetuksessa. Oppivelvollisuusiän

ylittäneet nuoret ja aikuiset, joilta puuttuvat suomalaisen perusopetuksen oppimäärää vastaavat opinnot, ohjataan pääsääntöisesti aikuisten perusopetukseen. Uudistettu aikuisten perusopetus sisältää lukutaitovaiheen. Tämä polku on ensisijainen vaihtoehto erityisesti henkilöille, joille perusopetuksen suorittaminen ja jatko-opintokelpoisuus ovat koulutus- ja työuran kannalta tärkeitä.

ELY-keskusten hankkimassa, työvoimakoulutuksena järjestettävässä kotoutumiskoulutuksessa on jatkossakin mahdollista vahvistaa latinalaisten kirjaimiston osaamista. Edellytyksenä on, että henkilöllä on sellaiset opiskeluvalmiudet ja osaaminen, että lyhyehkö koulutusmoduuli latinalaisen kirjaimiston hallitsemiseksi riittää ja että kotoutumiskoulutus on muutoin hänelle tarkoituksenmukaisin koulutusmuoto.

Kajaanissa lukutaitovaiheen koulutusta liittyen aikuisten perusopetukseen tarjoaa Kaukametsän opisto. Perusopetuksen lukutaitovaiheen kurssien sisällöt ovat yhteensovitettavissa Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksen oppimissisältöihin, jotka on esitelty kappaleessa 7.

3.5 Yhteistyö muiden tahojen kanssa

Lukutaitokoulutuksen rinnalla kokonaisvaltainen kotoutumisen tukeminen on tärkeä osa opetusta. Moniammatillinen yhteistyö ja verkostoituminen ovat välttämättömiä opiskelijan kokonaisvaltaisen tuen turvaamiseksi. Kotoutumiskoulutuksen järjestäjä tekee yhteistyötä työ- ja elinkeinohallinnon, eri viranomaisten (mm. sosiaali- ja terveyspalvelut) ja muiden tahojen kanssa opiskelijan tarpeiden ja taustan mukaan. Yhteistyön tavoitteena on tukea ja ohjata opiskelijaa hänen opinnoissaan ja pyrkiä vahvistamaan hänen myönteistä ja samalla realistista identiteettiään oppijana.

Yhteistyö työ- ja elinkeinohallinnon ja kunnan maahanmuuttajatyötä tekevien henkilöiden kanssa jo ennen opiskelijan koulutukseen hakeutumisen vaihetta on tärkeää. Koulutuksen järjestäjä tiedottaa tarjolla olevista maahanmuuttajakoulutuksistaan ja niiden kohderyhmistä. Näin opiskelijan ohjaaminen hänelle parhaiten soveltuvaan koulutukseen varmistuu siinä vaiheessa, kun kotoutumissuunnitelma ja sen yhteydessä tehtävä alkukartoitus tehdään TE-

toimistossa tai kunnassa yhdessä maahanmuuttajan kanssa. Koulutuksen järjestäjä tarvitsee taustatietoa opiskelijasta.

Koulutukseen hakeutumisen tulee olla mahdollisimman helppoa esimerkiksi siten, että hakeutuminen tapahtuu koulutuksen järjestäjän erillisessä neuvontapisteessä asioimalla tai niin, että ohjaava taho täyttää hakemuksen verkossa asiakkaan puolesta. Kohderyhmään kuuluvat henkilöt eivät pysty todennäköisesti itse seuraamaan koulutustarjontaa tai tekemään hakemuksia. Hakemuksen tulisi olla voimassa siihen saakka, kun opiskelupaikka järjestyy. Koulutuksista tiedottamisessa ja koulutuksen aikaisessa tiedonvaihdossa tulee mahdollisuuksien mukaan käyttää Koulutusportti-järjestelmää silloin, kun kyse on TE-toimistossa asiakkaana olevista henkilöistä. TE-toimiston asiakkaiden osalta koulutuksen järjestäjä tarkistaa kotoutumissuunnitelman voimassaolon Koulutusportti-järjestelmästä. Mikäli kotoutumissuunnitelma on tehty kunnan toimesta, koulutuksen järjestäjä tarkistaa kotoutumissuunnitelman voimassaolon kunnasta tai TE-toimistosta. Oppilaitoksen on arkistoitava viiden vuoden ajan asiakirjat, joista voidaan todeta, että opinnot on hyväksytty osaksi kotoutumissuunnitelmaa.

Osa vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opiskelijoista on TE-toimiston kotoutuja-asiakkaita, jolloin heillä voi olla mahdollisuus saada opintojensa ajalta työttömyysetuutta. Kotoutumislaisissa ja työttömyysturvalaissa säädetään niistä edellytyksistä, joiden mukaan omaehtoisesti opiskelevalla, TE-toimiston kotoutuja-asiakkaalla on oikeus työttömyysetuuteen. Maahanmuuttajalla tulee muun muassa olla TE-toimiston toteama koulutustarve ja omaehtoisin opiskelun tulee tukea maahanmuuttajan kotoutumista ja työllistymistä. Opiskelusta tulee olla sovittu TE-toimistossa laaditussa kotoutumissuunnitelmassa ennen opintojen aloittamista. Työttömyysturvaoikeuden jatkuminen edellyttää, että maahanmuuttaja etenee opinnoissaan julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetussa laissa säädetyllä tavalla. TE-toimiston kanssa tulee sopia etukäteen, mikäli henkilö halutaan ohjata muihin opintoihin kesken koulutuksen. Lisäksi uusiin opintoihin siirtymisellä voi olla vaikutusta mm. lasten päivähoidon järjestelyihin.

Monipuolinen yhteistyö on opiskelijan ohjauksen näkökulmasta tärkeää myös koko opintojen ajan sekä opintojen päättymisvaiheessa. Maahanmuuttajaopiskelijalla voi olla erilaisia oppimisen ongelmia tai vaikeiden kokemusten aiheuttamia traumoja, jolloin yhteistyö erityisopettajien sekä terveydenhuollon erilaisten palveluiden tarjoajien kanssa on tarpeen. Myös taloudenhoito vieraassa ja uudenaikaisessa kulttuurissa on haasteellista, jolloin yhteistyö niin kunnan sosiaalitoimen kuin Kelan kanssa on välttämätöntä.

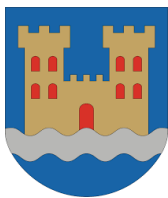
Kun tavoitteena on maahanmuuttajan kokonaisvaltaisen kotoutumisen tukeminen, pyritään opiskelijaa ohjaamaan ja kannustamaan aktiiviseen toimintaan omalla opiskelupaikkakunnallaan. Yhteistyö vapaaehtoissektorin ja erilaisten yhdistysten kanssa tarjoaa maahanmuuttajille mahdollisuuksia löytää ystäviä ja mielekästä tekemistä. Ohjaamalla ja rohkaisemalla opiskelijaa toimimaan vapaaehtoissektorin piirissä tarjotaan hänelle mahdollisuuksia onnistumisen kokemuksiin ja itseluottamuksen vahvistumiseen.

Työelämäyhteistyöllä maahanmuuttajia tutustutetaan suomalaiseen työ- ja yrityselämään. Työpaikkavierailut ja mahdolliset työharjoittelut tukevat maahanmuuttajan kotoutumista ja auttavat häntä löytämään paikkansa suomalaisessa yhteiskunnassa.

Koska luku- ja kirjoitustaidon opiskelijat kuuluvat eri kieli- ja kulttuuriryhmiin, ryhmien omat verkostot ja tukiryhmät sekä muut tahot voivat olla mukana yhteistyökumppaneina tukemassa opiskelijaa sekä luku- ja kirjoitustaidon oppimista myös omalla äidinkielellä. Koulutuksen toteuttamisessa huomioidaan yhteistyö kolmannen sektorin toimijoiden kanssa.

Oppilaitosten välinen yhteistyö on myös erittäin tärkeää. Kun oppilaitoksien edustajat tuntevat toistensa koulutustarjonnat ja mahdollisuudet tarjota erilaisia koulutuksia maahanmuuttajille, opiskelija voidaan ohjata toiseen oppilaitokseen, mikäli se hänen näkökulmastaan on paras vaihtoehto. Oppilaitosyhteistyötä voidaan myös kehittää siten, että opiskelijalle tarjotaan mahdollisuuksia tutustua toiseen oppilaitokseen vierailulla tai tutustumisjaksolla tai opiskelija voi suorittaa joitakin kursseja toisessa oppilaitoksessa.

Koulutuksen loppuvaiheessa yhteistyö toisten oppilaitosten, työelämän, TE-hallinnon, sosiaalitoimen ja kolmannen sektorin kanssa korostuu, kun maahanmuuttajaopiskelija yhdessä oppilaitoksen edustajan ja yhteistyökumppanien kanssa tekee jatkosuunnitelmiaan.

[Luku- ja kirjoitustaidottoman opiskelijan ohjaus opintoihin ja opintojen kuluessa Kajaanissa tapahtuu seuraavan kaavion mukaisesti:](#)

[Lukutaitokoulutuksen opiskelijapolku](#)

Opiskelijan vaihe	Mitä? Missä?	Toimija?
Luku- ja kirjoitustaidoton tulee kuntalaiseksi Kajaaniin	Maahanmuuttajapalvelut ja TE-toimisto aloittavat uuden kuntalaisen ohjaamisen opintoihin	Maahanmuuttajapalveluiden tai TE-toimiston työntekijät
Kotoutumissuunnitelma	Maahanmuuttajapalvelut tai TE-toimisto laatii opiskelijalle kotoutumissuunnitelma, jossa määritellään koulutuksen tarve lukutaidottomuuden asteen perusteella	Maahanmuuttajapalveluiden tai TE-toimiston määrätyt työntekijät
Tarvittaessa orientoiva jakso TE-toimiston kautta	Opiskelija testataan orientoivalla jaksolla ja hänet todetaan lukutaitokoulutusta tarvitseväksi	Orientoivan jakson arvioitsijat
Lukutaitokoulutuksen opiskelijaksi Kaukametsän opistoon	Opiskelija otetaan nopealla aikataululla (max. 2vkoa pyynnöstä) opiskelijaksi Kaukametsän opistoon. Tiedonsiirto tapahtuu organisaatioiden välillä, esim. Koulutusportti-portaalin kautta. TE-toimisto ja maahanmuuttajapalvelut lähettävät tiedon opistolle opiskelijan kotoutumissuunnitelmasta.	TE-toimisto Maahanmuuttajapalvelut Kaukametsän opisto, rehtori tai apulaisrehtori

HOPS (Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma)	Opiskelijalle tehdään HOPS-haastattelu, jonka perusteella hänelle lähdetään rakentamaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma tavoitteineen ja erityispiirteineen.	Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksen vastaava opettaja ja opiskelija
Opetus Kaukametsän opistossa	Lukutaitokoulutuksen opetuksen kesto määräytyy henkilökohtaisen edistymisen mukaan. Opetus sisältää s2-opetuksen lisäksi henkilökohtaista ohjausta ja toiminnallista opetusta.	Kaukametsän opiston opetushenkilöstö, rehtori, apulaisrehtori
Arviointi	Arviointi on jatkuvaa, ja siitä tiedotetaan opiskelijalle säännöllisesti	Lukutaitokoulutuksen vastaava opettaja, apulaisrehtori Kaukametsän opiston opetushenkilöstö
Testaus ja todistus	Kun opiskelija oppii lukemaan ja kirjoittamaan, hänet testataan Kaukametsän opistossa ja hänelle annetaan todistus suoritetuista opinnoista OPH:n suositusten mukaisesti.	Kaukametsän opiston opetushenkilöstö ja lukutaitokoulutuksen vastaava opettaja, rehtori, apulaisrehtori, Kaukametsän opiston toimisto
Koulutuksen päättäminen, Ohjaus seuraavaan koulutukseen	Opiskelija ohjataan seuraavaan hänelle soveltuvaan koulutukseen.	Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksen vastaava opettaja, rehtori, apulaisrehtori Kaukametsän opiston toimisto (arkistointi) TE-toimisto

Kaukametsän opistossa järjestetään moniammatillinen yhteistyöpalaveri vähintään kerran lukukaudessa. Tähän yhteistyöverkoston kuuluu Kaukametsän opiston rehtori, apulaisrehtori, kielten suunnittelijaopettaja, lukutaitokoulutuksen opettaja, Kajaanin kaupungin perusopetuksen maahanmuuttajaopetuksen koordinaattori, Kainuun ELY-keskuksen maahanmuuttoasiantuntija, Kajaanin kaupungin varhaiskasvatuksen edustaja, Kajaanin kaupungin aikuisten perusopetuksesta vastaava taho, Kajaanin maahanmuuttajapalveluiden edustaja sekä Kainuun TE-toimiston edustaja.

Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalveluiden ohjaajat käyvät viikoittain tai kerran viikossa opistolla tapaamassa opiskelijoita ja kyselemässä kuulumisia. Opiskelijoilla on tällöin mahdollisuus puhua asioistaan ohjaajan kanssa. Lisäksi lukutaitokoulutuksen opettajalla on kunkin opiskelijan sosiaaliohjaajan yhteystiedot ja hän on tarvittaessa yhteydessä suoraan opiskelijan omaan ohjaajaan. Yhteistyötä tehdään tarvittaessa myös suoraan päivähoidon, TE-toimiston tai muun verkoston osan kanssa.

Kullekin opiskelijalle järjestetään henkilökohtaista ohjausta säännöllisesti ja tarpeen mukaan. Henkilökohtaisessa ohjauskeskustelussa käydään läpi opintojen etenemistä, tarkistetaan tavoitteita ja tavoitteisiin pääsemistä, pohditaan henkilökohtaiseen elämään liittyviä askarruttavia kysymyksiä ja etsitään ratkaisuja ja mahdollisesti otetaan yhteyttä yhteistyöverkon jäseniin.

Yhteistyö voi olla niin nykyisiin opintoihin, mahdolliseen ammatillisuuteen kuin vapaa-aikaan liittyvää. Kolmannen sektorin yhteistyötä käydään muun muassa vapaaehtoistyötä tekevien yhdistysten, seurojen ja muiden toimijoiden kanssa. Tavoitteena on, että jokaisella opiskelijalla on tukiverkostossaan ainakin yksi suomalainen ystävä. Opiskelijan henkilökohtaisesta suunnitelmasta riippuen voidaan järjestää työpaikkavierailuja tai mahdollistaa opintoihin liittyvä työharjoittelujakso.

3.6 Koulutuksen laajuus ja kesto

Henkilökohtaistamisella ja joustavilla koulutuspoluilla tuetaan opiskelijoiden erilaisia koulutustarpeita ja opiskeluun osallistumisen mahdollisuuksia. Koulutus jakaantuu moduuleihin, joista opiskelija voi tarpeensa ja opiskelumahdollisuuksiensa mukaan valita koko koulutuksen tai sen osia. Suunnitelma kirjataan henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan, jota päivitetään tarpeen mukaan, ja esimerkiksi nopeasti edistyneet opiskelijat voidaan ohjata heille tarkoituksenmukaisiin opintoihin tai työelämään myös kesken koulutuksen.

Kaukametsän opiston tarjoama luku- ja kirjoitustaidon opetuksen kokonaistuntimäärä vaihtelee vuosittain Opetushallituksen vahvistaman tuntimäärän mukaisesti. Koulutukseen määrätyn tuntimäärän puitteissa järjestetään opetusta ja tarjotaan opiskelijoille mahdollisuuksia yksilölliseen koulutuspolkuun. Opintojen henkilökohtaistaminen alkaa henkilökohtaisen opintosuunnitelman (HOPS) laatimisesta yhdessä opettajan kanssa.

4 Lähtötason arviointi lukutaitokoulutuksessa

Koulutuksen alussa opiskelijalle tehdään lähtötason arviointi, jonka perusteella opiskelija ohjataan sopivaan opetusryhmään. Lähtötason arvioinnissa selvitetään opiskelijan suullista suomen kielen taitoa, luku- ja kirjoitustaitoa latinalaisella kirjaimistolla sekä matemaattisia taitoja. Mikäli opiskelijalle on tehty alkukartoitus joko työvoimahallinnon tai kunnan toimesta, tulee siitä saatua tietoa hyödyntää lähtötason arvioinnin pohjana.

Lukutaitoa arvioitaessa testataan opiskelijan teknisen lukutaidon tarkkuutta, nopeutta ja ymmärrettävyyttä. Mahdollisuuksien mukaan tehdään havaintoja myös luetun ymmärtämisestä sekä lukemisen käyttötaidosta. Kirjoitustaitoa testataan sanelun ja tekstin jäljentämisen avulla niin, että myös opiskelijan hienomotoriset taidot tulevat esiin. Jotta opiskelijan luku- ja kirjoitustaidosta saadaan riittävän monipuolinen käsitys, selvitetään haastattelun avulla hänen lukutottumuksiaan ja sitä, millaisissa kirjallisissa vuorovaikutustilanteissa hän on tottunut arjessaan toimimaan. Myös opiskelijan luku- ja kirjoitustaidosta hänen äidinkielellään pyritään saamaan tietoa.

Lähtötason arvioinnissa selvitetään lisäksi mahdollisuuksien mukaan opiskelijan opiskeluvalmiuksia ja -taitoja, oppimishalukkuutta, motivaatiota sekä muistamis- ja omaksumiskykyä, koulutustaustaa kotimaassa/mualla ja Suomessa, työhistoriaa sekä muuta osaamista. Lähtötason arvioinnissa käytetään tarvittaessa tulkkausta.

Opiskelijoiden osaamisprofiilit voivat vaihdella. Suullinen kielitaito, lukutaito ja kirjoitustaidot ovat saattaneet kehittyä eri opiskelijoilla eri tahtiin. Lähtötason arviointia tehtäessä tulee opiskelijan taitoja tarkastella laajasti ja suhteuttaa niitä aiempaan koulutaustaan, maassaoloaikaan ja muihin tekijöihin.

Arvioinnin avulla kerätään tietoa paitsi sopivan opetusryhmän löytämiseksi myös opiskelijan yksilöllisen ohjaamisen tarpeiden tunnistamiseksi ja tuen suunnitteluksi. Samalla kerrotaan tulevasta koulutuksesta tai koulutusvaihtoehdoista, opintojen etenemisestä sekä oletettavasta opiskeluajasta.

Ennen lukutaitokoulutuksen alkua tai lukutaitokoulutuksen alussa opiskelijalle tehdään arviointi hänen osaamisen tasosta. Arviointi voidaan tehdä Kainuun TE-toimiston järjestämällä orientoivalla jaksolla. Orientoivalla jaksolla tehdystä arvioinnista opisto saa tiedot TE-toimistosta tai työvoimaviranomaisten Koulutusportti-portaalin kautta. Tieto luku- ja kirjoitustaidon koulutustarpeesta kirjataan opiskelijan kotoutumissuunnitelmaan TE-toimistossa tai Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalveluissa.

5 Koulutuksen toteuttaminen

5.1 Oppimiskäsitys

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuositus perustuu sosiokonstruktivistiseen oppimiskäsitykseen ja sivistyspedagogiikkaan. Oppiminen nähdään sosiokulttuurisena ilmiönä, jota ei voida erottaa sosiaalisesta, historiallisesta ja kulttuurisesta kontekstistaan. Aikuiselle lukutaitokoulutukseen osallistuvalla henkilöllä on tärkeää, että hän voi liittää opiskeltavat asiat aikaisempaan osaamiseensa sekä arjen käytännön tilanteisiin ja tarpeisiin. Opettajan tulee ottaa huomioon opiskelijoiden yksilölliset erot. Hänen tulisi tunnistaa opiskelijoiden oppimisstrategiat sekä osata liittää opiskeltavat asiat opiskelijoiden aikaisempiin tietoihin ja arjen tilanteisiin.

Oppimista tukeva, hyväksyvä sosiaalinen ympäristö, jossa aikuiset oppijat ja opettajat kohtaavat toisensa, luo turvallisen oppimistilanteen. Opetuksessa tarjotaan riittävästi haasteita, mutta pyritään välttämään turhauttavia epäonnistumisia. Opettaja on tukija ja opastaja, joka näkee opiskelijoiden elämäkokemuksen ja hiljaisen tiedon voimavarana. Opettaja tunnistaa opiskelijan vahvuudet ja tukee sen tietoisuuden kehittymistä, joka opiskelijalla on omasta osaamisestaan ja itsestään oppijana. Oppimisympäristössä luodaan edellytyksiä yhdessä ja toinen toisilta oppimiseen.

Lukutaitokoulutuksessa opiskeleva opiskelee suomen tai ruotsin kieltä sekä luku- ja kirjoitustaitoa kotoutuakseen uuteen maahan, selviytyäkseen mahdollisimman hyvin uudessa kulttuurissa ja työllistyäkseen Suomessa. Kielen opiskelua sekä luku- ja kirjoitustaidon opiskelua ei eroteta muusta opetuksesta erillisiksi kokonaisuuksiksi, vaan kaikessa opetuksessa pyritään eheyttävään opetukseen. Näin kaikessa opiskelussa painotetaan kielitietoista opetusta (ks. luku 5.3) ja vastaavasti suomen tai ruotsin kielen opetuksessa huomioidaan aikuisten opiskelijoiden kielelliset tarpeet ja kiinnostuksen kohteet. Kielen opiskelussa keskitytään aihealueisiin, jotka liittyvät aikuisen henkilön arjen elämään ja ovat näin opiskelijalle tärkeitä arjen kansalaisuuden saavuttamiseksi.

Lukutaitokoulutukseen tulevien maahanmuuttajien koulutuksen järjestämisessä on huomioitava, että opiskelijoiden taustat niin kulttuurisesti kuin aikaisempien opintojen osalta

voivat olla hyvin erilaiset. Osalla on jo jossain määrin koulutaustaa, osalle koulumainen opiskelu voi olla täysin vierasta. Lisäksi opiskelijoiden opiskeluvalmiuksiin voivat vaikuttaa heidän aikaisemmat mahdolliset vaikeatkin kokemuksensa ennen Suomeen tuloa sekä erilaiset oppimisen ongelmat. Vastaavasti osa opiskelijoista voi omaksua hyvinkin nopeasti luku- ja kirjoitustaidon perusteet.

Lukutaitokoulutukseen osallistuvien opiskelijoiden erilaisten lähtökohtien, tarpeiden ja resurssien vuoksi opetuksen eriyttämisen merkitys opetuksen suunnittelussa ja toteutuksessa korostuu. Eriyttämällä opetusta ja tehtävien asettelua voidaan kullekin opiskelijalle tarjota sopivasti haasteita sekä onnistumisen kokemuksia. Opetuksessa huomioidaan opiskelijan omien vahvuuksien hyödyntäminen ja niiden kehittäminen sekä hänen tukemisensa haasteellisemmissä aihepiireissä. Opiskelijoiden tarpeiden mukaan opintojen laajuutta, syvyyttä ja etenemisnopeutta eriytetään.

Kaukametsän opiston opetuskieli on suomi ja maahanmuuttajataustaiset henkilöt opiskelevat luku- ja kirjoitustaidon koulutuksessa suomea. Opiskelijan vahvuuksia, tarpeita ja osaamista kartoitetaan HOPS-haastatteluiden ja toiminnallisen opetuksen kautta. Havainnoinnilla ja useamman kuin yhden opettajan tekemillä huomioilla on suuri merkitys opiskelijan ohjaamisessa hänelle tarpeellisiin opiskeluhaasteisiin. Erilaiset opintopolut huomioidaan opiskelijoiden eriyttämisellä. Eriyttäminen tapahtuu taitotason pohjalta tehtyjen tehtävänantojen muodossa samalla tunnilla saman teeman ympärillä jakamalla ryhmää taitotason mukaisiin pienryhmiin. Eriyttämistä on opiskelijoiden ohjaaminen avoimen kansalaisopisto-opetuksen tai muihin yhteistyöverkoston kautta löytyviin opintoihin tukeviin ryhmiin, jolloin opiskelijat pääsevät tutustumaan heitä kiinnostaviin aihealueisiin ja saavat heille parhaiten soveltuvia haasteita opiskeluun.

5.2 Toimintakulttuuri

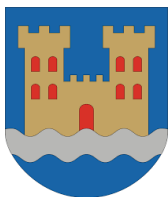
Oppilaitoksen toimintakulttuuri muodostuu arvoista, tavoista, toimintamalleista ja normeista, jotka ovat kehittyneet oppilaitokseen vuosien kuluessa. Toimintakulttuuri luo käyttäytymismalleja, jotka ohjaavat toimintaa. Suomalaisessa tekstipainotteisessa yhteiskunnassa lukutaidottomuus rajoittaa yksilön keinoja hallita omaa elämää. Tällaisessa kulttuurissa lukutaitoa opiskeleva voi tuntea epävarmuutta oman oppimisensa ja

opiskelutaitojensa suhteen. Opettajan tehtävänä on luoda turvallinen opiskeluympäristö, jossa jokaisella opiskelijalla on mahdollisuus opiskella omien edellytystensä mukaisesti.

Opettajat, muut kouluttajat ja koko oppilaitoksen henkilökunta luovat oppilaitoksen toimintakulttuurin, jonka tulee olla koko henkilökuntaa ja kaikkia opiskelijoita arvostavaa ja yksilölliset ominaisuudet hyväksyvää. Opiskelijan tulee voida kokea itsensä hyväksytyksi. Lisäksi hänelle tarjotaan monipuolisia mahdollisuuksia tuoda esille elämäkokemustaan sekä erilaisia taitojaan ja osaamistaan.

Opiskelija voi kokea itsensä epävarmaksi joutuessaan opiskelemaan aikuisena uusia asioita vieraassa kulttuurissa. Opettajan tehtävänä onkin luoda opiskeluryhmään sellainen ilmapiiri, jossa opiskelijoita ohjataan kuuntelemaan ja tukemaan toisiaan ja jossa heitä arvostetaan tasavertaisesti ja rohkaistaan tuomaan esille omia ajatuksia sekä oivaltamaan ja kokeilemaan uusia asioita. Ryhmässä, jossa on hyväksyvä ja arvostava ilmapiiri, opiskelijan ei tarvitse pelätä virheitä tai uusien asioiden kokeilua, vaan hän oppii luottamaan itseensä ja omiin taitoihinsa. Tällaisessa ryhmässä opiskelija oppii myös saamaan ja antamaan vertaispalautetta, jolloin opettajan rooli tiedonlähteenä ei ole ylikorostunut.

Kirjoitetun kielen perustana on puhuttu kieli. Opiskelu ei näin rajoitu lukemisen ja kirjoittamisen opiskeluun ja oppituntien aikaiseen toimintaan vaan oppimista tapahtuu myös luokkahuoneen ulkopuolella. Oppilaitoksen kulttuuri, joka tukee yhdessä tekemistä, yhteisöllisyyttä, dialogia ja toisen kuuntelemista, antaa opiskelijalle mahdollisuuden suomen tai ruotsin kielen ja kulttuurin monipuoliseen oppimiseen. Kielitietoisuus ja opiskelijoiden monilukutaidon kehittäminen ovat toimintakulttuurin kehittämistä ohjaavia periaatteita, jotka auttavat maahanmuuttajaa arjen asioiden hoitamisessa ja kotoutumisessa yhteiskuntaan.

Toimintakulttuuriin kuuluvat kaikki koulutuksenjärjestäjän, Kajaanin kaupungin ja Kaukametsän opiston ja sen opetusryhmien säännöt ja käytänteet, toiminta- ja käyttäytymismallit sekä arvot, joihin koulutus perustuu. Kansalaisopisto on kaikille avoin, tavoitteellinen opiskeluyhteisö, jossa aikuiset edistävät elinikäistä, jatkuvaa oppimistaan ja henkistä kasvuaan. Kaukametsän opiston toimintakulttuurin arvot ovat ajattelun, tunteen, tahdon ja toiminnan tukeminen ihmisen kasvussa. Koko opiston toimintakulttuuri tukee lukutaitokoulutuksen tavoitteita. Kaukametsän opistossa rakennetaan monikulttuurista, moninaisuuden hyväksyvää ja sitä edistävää toimintakulttuuria, jota kehitetään muutosten vaatimalla tavalla.

Tekstipainotteisessa yhteiskunnassa lukutaidottomuus rajoittaa yksilön keinoja oman elämän hallintaan. Opetukseen osallistuvien tulee ymmärtää ja osoittaa toiminnallaan, että vaikka aikuinen ei osaa lukea, hänellä on monia muita taitoja ja elämäkokemusta, jolle opetuksen tulee perustua. Lukutaitoa opiskeleva maahanmuuttaja ei ehkä luota omaan oppimiskykyynsä ja siksi opetustilanne luodaan sellaiseksi, että jokainen opiskelija tuntee asemansa turvatuksi. Opiskelijan pienetkin edistysaskeleet ovat merkityksellisiä.

5.3 Oppimisympäristöt ja työtavat

Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosituksen mukaisessa opetuksessa painotetaan erityisesti monipuolisten oppimisympäristöjen hyödyntämistä. Käytännönläheisyys ja funktionaalisuus ovat kielenopetuksen keskeisiä periaatteita. Lukutaidon perustana on suullinen kielitaito. Lukutaidon opetuksessa tuetaan suullisen kielitaidon kehittymistä monipuolisin harjoittein sekä viemällä opiskelu arkielämän tilanteisiin. Kirjallisia tehtäviä tehdään aluksi yhdessä. Opiskelijoita kannustetaan kuitenkin alusta alkaen myös itsenäiseen kielen opiskeluun ja oppimiseen myös opetuksen ulkopuolella.

Kielitietoisuudella on keskeinen merkitys kaikessa opetuksessa ja oppimisessa. Kielitaidon sekä luku- ja kirjoitustaidon opettaminen erillisenä kokonaisuutena ei ole tarkoituksenmukaista, vaan kielen oppimisen tulee nivoutua muihin sisältöihin. Samalla kun opitaan kieltä, opitaan asioita lähiympäristöstä, arjesta ja yhteiskunnasta. Kielitietoinen työskentely edellyttää kaikkien opettajien ja muiden kouluttajien yhteistyötä. Eri tiedonalojen käsitteet ovat pääosin opiskelijoille vieraita. Näin suomen tai ruotsin kielen opiskelu ei rajoitu ainoastaan kielen oppitunneille vaan kaikki opiskelu tapahtuu kielen oppimisen näkökulmasta.

Toiminta aktiivisena kansalaisena tämän päivän tietoyhteiskunnassa edellyttää myös tieto- ja viestintätekniisten taitojen hallintaa. Opetustilat varustetaan riittävällä ajanmukaisella ja pedagogisesti tarkoituksenmukaisella opetusteknologialla, jonka avulla opiskelijat tutustutetaan sekä erilaisiin opetusohjelmiin että arjen hoitamisessa tarvittaviin ohjelmiin ja palveluihin.

Oppimisympäristöjen ja työtapojen tulee kehittää myös opiskelijan monilukutaitoa. Monilukutaito auttaa ymmärtämään kulttuurista monimuotoisuutta sekä ihmisten erilaisia näkemyksiä ja lähtökohtia. Monilukutaito antaa valmiudet ymmärtää ja arvioida erilaisia

tekstejä. Monilukutaito auttaa opiskelijaa ymmärtämään ympäristönsä syy-seuraussuhteita ja tukee hänen itsenäisen ajattelunsa kehittymistä.

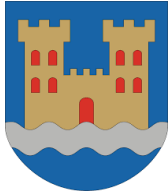
Kieltä opitaan vuorovaikutustilanteissa. Suullisia taitoja harjoitellaan opiskelijaryhmässä ja käytännön tilanteissa. Opettajien/kouluttajien lisäksi koko muu henkilökunta tukee opiskelijan suomen tai ruotsin kielen kehittymistä osallistumalla autenttisiin vuorovaikutustilanteisiin esimerkiksi toimistoissa ja ruokaloissa tai kansanopistojen internaateissa.

Luokkatilat oppimisympäristöinä tarjoavat kielen opiskelun ohella mahdollisuuden harjoitella luokassa opiskelun taitoja. Monella opiskelijalla opiskelukokemukset voivat olla hyvin vähäiset ja opiskelutaidot tästä syystä harjaantumattomia. Tämän takia harjoitellaan ja vahvistetaan myös omasta hyvinvoinnista huolehtimista, opiskeluun liittyviä käytännön rutiineja, kuten toimimista sovitun aikataulun mukaan, omista ja yhteisistä tarvikkeista huolehtimista sekä opiskelurauhan antamista toisille. Näin luodaan valmiuksia mahdollisten jatko-opintojen onnistumiselle. Monipuolisessa opiskelussa opitaan toisen kuuntelemista, keskusteluun osallistumista, itsenäistä työskentelyä sekä pari- ja ryhmätyöskentelyä. Opetuksessa käytetään hyväksi elämyksellisyyttä sekä monimediaisia elementtejä, draaman keinoja ja erilaisia aktivointiharjoituksia.

Oppimisympäristö ei rajoitu vain luokkatilaan vaan oppilaitoksen muiden tilojen ja lähiympäristön ja -yhteisön monipuolinen hyväksikäyttö oppimisympäristönä tarjoaa käytännönläheisiä arjen tilanteisiin liittyviä oppimismahdollisuuksia. Lukemaan oppimisessa ja numeeristen taitojen harjoittelussa voidaan esimerkiksi käydä kaupoissa vertailemassa hintoja ja tuotteita. Yhteiset vierailut opiskelijoiden kannalta tärkeisiin virastoihin ja muihin kohteisiin antavat opiskelijalle itsevarmuutta omien asioidensa hoitoon ja työnhakuun. Opiskelijat tutustutetaan myös lähiympäristön yhdistys- ja harrastustoimintaan, joka tarjoaa mahdollisuuksia osallistavaan toimintaan. Tavoitteena on oppia kieltä luonnollisissa yhteyksissä sekä kannustaa opiskelijaa käyttämään kielitaitoaan ja huomaamaan oppimismahdollisuuksia erilaisissa arkielämän tilanteissa.

Lukutaitokoulutusta voidaan toteuttaa esimerkiksi lukukauden mittaisena kokopäiväopetuksena, jossa painottuu eheytetty ja eriytetty opetus ja toiminnallisuus. Opetus kytketään kokonaisvaltaisen kotoutumisen tukemiseen ja arjen hallinnan kannalta merkitykselliseen oppimiseen.

Kaikille lukutaito-opetusta tarvitseville ei kokopäiväopiskelu kuitenkaan ole sopiva vaihtoehto. Koulutusta voidaankin toteuttaa vapaan sivistystyön eri oppilaitoksissa myös esimerkiksi iltoihin tai viikonloppuihin ajoittuvana opetuksena, jolloin kotonaan lapsia hoitavien tai työssäkäyvien on helpompi osallistua opetukseen. Tällainen opetusjärjestely soveltuu myös vanhemmalle väelle tai muille henkilöille, joille kokopäiväopiskelu on liian raskasta tai ei muista syistä sovellu.

Kaukametsän opistossa tarjottava luku- ja kirjoitustaidon opetus järjestetään Opetushallituksen vuosittain määrittelemän tuntimäärän puitteissa. Tuntimäärä käytetään tilanteessa parhaaksi katsottavalla tavalla ja siitä sovitaan yhteistyössä TE-toimiston kanssa. Tuntimäärän käyttämiseen vaikuttaa mm. opiskelijaryhmän koko ja opiskelijoiden suomen kielen taidon edistyminen. Opiskelijaryhmällä on yksi vastaava opettaja, mutta kaikki opistossa opettavat opettajat sekä muu henkilökunta ovat mukana luku- ja kirjoitustaidon opetustyössä ja ohjauksessa kohti suomalaista yhteiskuntaa. Käytännössä tämä toteutetaan opiskelijoiden ohjaamisena avoimen kansalaisopistotoiminnan eri kursseille, mm. kotitalouteen, ilmaisutaitoon, käsityöhön, tietotekniikkaan tai musiikkiin kunkin lukuvuoden opetustarjonnan ja opiskelijoiden toiveiden, taipumusten ja tarpeiden mukaisesti.

Opetus toteutetaan pääosin päiväopetuksena ja se voi sisältää etäopetuspäiviä. Opetuksen viikoittainen tuntimäärä sovitaan yhdessä Kainuun TE-toimiston kanssa. Opetus voi painottua myös ilta- ja viikonloppuopetukseen henkilökohtaista opintosuunnitelmaa tukien ja riippuen avoimen kansalaisopisto-opetuksen kurssien ajankohdista.

Opiston varsinaisten toimitilojen lisäksi opetusta annetaan lähiympäristössä ja erilaisissa yhteisöissä tai toimipaikoissa. Yhteisiä vierailuja suunnataan opiskelijoiden tarvitsemien palveluiden pariin. Vierailuilla harjaannutetaan palveluiden käyttöä asiantuntijoiden avustuksella. Kaupungin tarjoamat erilaiset tapahtumat, kuten juhlatilaisuudet ja kulttuuritapahtumat vuoden eri merkkipäivinä, ovat osa oppimisympäristöä ja kotoutumista, ja opiskelijoita ohjataan osallistumaan niihin. Yhteistyötä kulttuuritilaisuuksien ja -tapahtumien osallistamisessa on tehty mm. Kainuun musiikkiopiston, Kainuun museon ja Kajaanin taidemuseon kanssa.

6 Opiskelijan tukeminen ja ohjaus

Opiskelijan tukeminen ja ohjaus perustuvat kotoutujälähtöiseen näkökulmaan. Lukutaitokoulutus kattaa sisällöltään luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen ohella myös opiskelijan kokonaisvaltaista kotoutumista tukevia opintoja ja arjen kansalaisuuden taitojen kehittymistä. Koulutuksen järjestäjän vastuulla on ottaa huomioon jokaisen opiskelijan oppimisen erilaiset lähtökohdat ja tarpeet sekä erilaiset opiskelumahdollisuudet. Puutteelliset perustiedot ja -taidot voivat olla aikuiselle opiskelijalle sekä elämänhallintaa että itsetuntoa alentavia tekijöitä. Siksi opiskelumotivaation herättäminen ja sen ylläpitäminen ovat tärkeä osa ohjausta ja tukea. Jokaisella opiskelijalla on aikaisempaa osaamista, jonka tunnistaminen, esille saattaminen ja arvostaminen tukevat opiskelijan luottamusta omiin oppimisedellytyksiin ja mahdollisuuksiin oppia uusia asioita.

Ohjaustyö toteutetaan Kaukametsän opistossa oppilaitosten ja maahanmuuttajia koskevien tahojen yhteistyönä moniammatillisessa yhteistyöverkostossa. Kaikkien toimijoiden yhteisiä kokoontumisia järjestetään vähintään kaksi kertaa vuodessa, ja yksilöllisten tilanteiden ratkaisemiseksi järjestetään moniammatillisia tapaamisia useammin. Opiskelijoille järjestetään ryhmäohjausta ja henkilökohtaista ohjausta.

6.1 Ohjaus ja tukeminen

Opiskelijan tukeminen ja ohjaus on prosessi, joka alkaa opiskelijan kohtaamisesta opintoihin hakeutumisen vaiheessa, jatkuu koko opiskelun ajan ja päättyy opiskelun loppuvaiheen jatkosuunnitelmien tarkentamiseen. Opiskelijan ohjausta toteutetaan kolmivaiheisesti: **kotoutujälähtöinen ohjaus** koulutukseen hakeutumisen vaiheessa, **ohjaus opiskelun aikana** sekä **jatko-ohjaus** opiskelun loppuvaiheessa.

Kotoutujälähtöisessä ohjauksessa koulutukseen hakeutumisen ja aloittamisen vaiheessa selvitetään opiskelijan osaamista, koulutustarpeita, opiskelun edellytyksiä, opiskelumotivaatiota ja kiinnostuksen kohteita haastatteluin ja testein sekä orientaatiojakson aikaisen havainnoinnin ja testien avulla. Tavoitteena on varmistaa, että koulutukseen hakeutuja ohjautuisi hänelle parhaiten soveltuvaan koulutukseen. Mikäli lähtötason

arvioinnissa ilmenee, että kyseinen koulutus ei ole opiskelijalle tarkoituksenmukaisin vaihtoehto, tulee opiskelija ohjata hänelle paremmin sopivaan koulutukseen yhteistyössä TE-toimiston tai kunnan kanssa. Tarvittaessa haastattelussa käytetään tulkkia, jotta yhteinen ymmärrys varmistuu.

Koulutuksen aikaisen ohjauksen tavoitteena on tukea opiskelijaa henkilökohtaisessa kasvussa hänen omassa ympäristössään sekä yhteiskunnassa, jossa kirjallisella viestinnällä on suuri merkitys. Tavoitteena on lisätä opiskelijan ymmärrystä luku- ja kirjoitustaidon sekä kielitaidon merkityksestä arkielämän sujuvuudelle, yhteiskunnassa toimimiselle, opiskelulle ja työllistymiselle. Koulutuksen aikana opiskelijoita tuetaan osallistumaan harrastuksiin ja muuhun osallistavaan toimintaan. Osallistuminen tukee maahanmuuttajan kotoutumista, työllistymismahdollisuuksia sekä arjen kansalaisuuden rakentumista.

Koulutuksen aikaisessa ohjauksessa kiinnitetään erityistä huomiota opiskelijan opiskeluvalmiuksien ja opiskelutaitojen kehittymisen tukemiseen. Tämä on erityisen tärkeää, koska lukutaitokoulutukseen tulevan henkilön aikaisemmat opiskelukokemukset voivat olla hyvin vähäiset. Opiskelijaa ohjataan ja tuetaan ottamaan vastuuta omasta opiskelustaan, opintojen suunnittelusta, tavoitteiden asettamisesta sekä oman opiskelun etenemisen itsearvioinnista. Opiskelijan aikuisuuden arvostaminen on hänen tukemisensa ja ohjaamisensa onnistumisen perusedellytyksiä. Ohjauksen ja tuen järjestämisessä tulee käyttää erilaisia toimintatapoja, jotka edistävät yhteistyön sujuvuutta ja nostavat opiskelijan omat voimavarat ja osaamisen esille. Keskusteluissa pyritään tuomaan näkyviksi opiskelijan vahvuuksia, osaamista ja kiinnostuksen kohteita, ja niissä pohditaan yhdessä mahdollisuuksia niiden hyödyntämiseen opiskelijan senhetkisessä elämäntilanteessa.

Tukea tarjotaan sekä yksilö- että ryhmäohjauksena. Opetusryhmää tuetaan toimimaan myönteisenä ja vuorovaikutuksellisenä oppimisympäristönä, jossa opiskelijan on mahdollista saada myös vertaistukea toisilta opiskelijoilta. Opiskelijoita ohjataan myös tunnistamaan omat voimavaransa, oppimiseen liittyvät vahvuutensa ja kehittymistarpeensa.

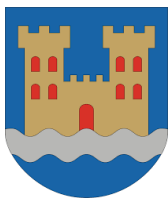
Opiskelijaa tuetaan ja ohjataan kokonaisvaltaisesti koko koulutuksen ajan. Tavoitteena on kannustaa jokaista opiskelijaa henkilökohtaisesti siten, että hänellä on mahdollisuudet suoriutua opinnoistaan. Opintojen on oltava sopivan haastavia niin, että opiskelija voi saada onnistumisen kokemuksia. Toisaalta liian suuret haasteet voivat laskea opiskelumotivaatiota ja heikentää opiskelijan uskoa kehittymismahdollisuuksiinsa.

Opiskelijan itsetunnon vahvistamisen ja elämänhallinnan kannalta on oleellista, että hän saavuttaa riittävät perustiedot ja -taidot oman arjen hallitsemiseksi. Opiskelijan

elämäntilanteet voivat kuitenkin olla opiskelun kannalta haasteelliset uudessa kulttuurissa. Siksi opiskelumotivaation herättäminen ja sen ylläpitäminen voivat edellyttää ohjaajalta syventymistä opiskelijan elämäntilanteeseen myös kokonaisvaltaisemmin, jotta opiskelijalle tarvittaessa voidaan tarjota erilaisia tukimuotoja.

Koulutuksen aikaisella ohjauksella tuetaan myös opiskelijan opiskeluvalmiuksia ja oppimisen taitojen kehittymistä. Henkilökohtaisessa ohjauksessa opiskelija pystyy paremmin tekemään omaa tulevaisuuttaan ja ammatillista kehittymistään koskevia päätöksiä ja ymmärtämään omien valintojensa ja oman toimintansa seuraukset. Ohjauksessa huomioidaan opiskelijan kokonaistilanne käsittelemällä muun muassa arkielämää ja siihen kuuluvia asioita.

Opiskelun loppuvaiheessa ohjauksessa keskitytään lisääntyvässä määrin **jatko-ohjaukseen** yhteistyössä TE-toimiston tai muun ohjaavan tahon kanssa. Tällöin keskitytään erityisesti opiskelijan kanssa tehtävään jatkosuunnitelman laadintaan. Opiskelun aikana tulevaisuuden suunnitelmia on käsitelty muun muassa erilaisia ammatteja ja koulutusmahdollisuuksia pohdittaessa. Koulutuksen loppuvaiheessa ohjauksen tuloksena tulee jokaisella opiskelijalla olla konkreettiset jatkosuunnitelmat, joissa on eritelty lyhyen aikavälin tavoitteet ja kuvattu koulutus- ja/tai työllistymistavoitteet. Mikäli opiskelija ei iän tai muun syyn takia ole hakeutumassa koulutukseen tai työelämään, tulisi hänen henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaansa kuvata, miten hän jatkossa edistää kotoutumistaan ja kansalaiseksi kasvuaan. Suunnitelmassa voi olla esimerkiksi kuvauksia erilaisista aktiviteeteista tai harrastusmahdollisuuksista, joihin opiskelija suunnittelee osallistuvansa.

Kotoutujalähtöinen ohjaus toteutetaan Kaukametsän opiston ja Kainuun TE-toimiston ja/tai Kajaanin kaupungin maahanmuuttajapalveluiden välisenä yhteistyönä. Tarvittaessa Kaukametsän opiston edustaja osallistuu tiilaisuuteen, jossa opiskelijalle etsitään parasta koulutusvaihtoehtoa. Yksilöllisten koulutustarpeiden huomiointi vaatii koko verkoston tukea ja tietämystä opiskelijan kokonaistilanteesta.

Koulutuksen aikainen ohjaus muodostuu opiskelijan henkilökohtaisesta ohjauksesta ja ryhmäohjauksesta. Henkilökohtaisessa ohjauksessa asetetaan tavoitteita ja arvioidaan opiskelijan oppimista. Siinä mietitään opiskelijan oppimispolkua ja pidemmän ajan tavoitteita. Tarvittaessa keskustelua käydään myös opiskelijan elämään liittyvistä kysymyksistä ja ohjataan oikean yhteistyökumppanin palveluihin, kuten maahanmuuttajapalvelut ja sosiaalitoimi, Kela, TE-toimisto, ammatillinen oppilaitos, perusopetus, kolmannen sektorin palvelut Monika tai MLL:n ystävätoiminta.

Ryhmäohjauksessa opiskelijoita ohjataan opiskelutaitojen hankkimiseen, kannustetaan opiskeluun sekä oppimisen vertais- ja itsearviointin tekemiseen.

Kaukametsän opistossa tavoitteena on että kukin opiskelija löytää opiskelunsa aikana ainakin yhden opiston avoimen kurssitarjonnan kurssin. Hän tutustuu muihinkin kurssilaisiin, ja saa harjoitella aitoja vuorovaikutustilanteita suomen kielellä. Tämä edesauttaa hänen kotoutumistaan Suomeen ja kehittää hänen monilukutaitoaan.

Opiskelujen loppuvaiheen jatko-ohjaus toteutetaan yhdessä TE-toimiston ja jatko-opintoja toteuttavan kouluttajan välisenä yhteistyönä. Ohjauksessa huomioidaan opiskelijan toimeentuloon liittyvät kysymykset, ja tarvittaessa ohjauksessa on mukana KELA:n asiantuntija.

6.2 Henkilökohtainen opiskelusuunnitelma

Jokaiselle koulutukseen osallistuvalla opiskelijalla laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma, jonka tulee perustua lähtötason arvioinnissa saatuihin tietoihin opiskelijan valmiuksista sekä hänen omiin tavoitteisiinsa. Henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa tehtäessä huomioidaan opiskelijalle mahdollisesti työ- ja elinkeinotoimistossa tai kunnassa tehty kotoutumissuunnitelma. Alkukartoituksen perusteella laadittu kotoutumissuunnitelma on maahanmuuttajan yksilöllinen suunnitelma niistä toimenpiteistä ja palveluista, joiden tarkoituksena on tukea maahanmuuttajan mahdollisuuksia hankkia riittävä suomen tai ruotsin kielen taito sekä muita yhteiskunnassa ja työelämässä tarvittavia tietoja ja taitoja sekä edistää hänen mahdollisuuksiaan osallistua yhdenvertaisena jäsenenä yhteiskunnan toimintaan.

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinta on monivaiheinen prosessi. Se aloitetaan opiskelun alkuvaiheessa, ja siinä tarkennetaan opiskelijan henkilökohtaiset opiskelutavoitteet ja koulutuksen laajuus. Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laatii opettaja yhdessä opiskelijan kanssa. Molempien osapuolien tulee hyväksyä suunnitelma. Opiskelijan henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman avulla pyritään kullekin opiskelijalle rakentamaan jo koulutukseen hakeutumisen vaiheessa sopivin opiskelumuoto ja -rytmi. Suunnitelman laadinnassa ja seurannassa tehdään tarpeen mukaan moniammatillista yhteistyötä ja tarvittaessa voidaan käyttää tulkkausta.

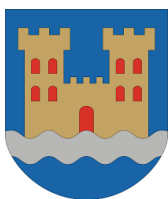
Henkilökohtaisessa opiskelusuunnitelmassa pyritään tuomaan esiin opiskelijan vahvuudet ja tuen tarpeet sekä hänen kiinnostuksensa kohteet. Opiskelijan aikaisemmin hankittu osaaminen pyritään tekemään näkyväksi ja häntä tuetaan osaamisen kehittämisessä. Aikaisemmin hankitun osaamisen tunnistaminen voi jatkossa tukea opiskelijan työllistymistä tai sopivan koulutusalan löytämistä. Toiminnallisuuteen painottuva, joustava koulutusmalli antaa hyvät mahdollisuudet opiskelijoiden opiskelun henkilökohtaistamiseen.

Henkilökohtaiseen opiskelusuunnitelmaan kirjataan

- taustatekijät ja niiden merkitys opinnoille, muun muassa aiempi koulutus sekä työkokemus ja mahdolliset tiedot opiskelijan ammattitaidosta
- suomen tai ruotsin kielen taidon sekä luku- ja kirjoitustaidon kuvaus
- numeeristen taitojen kuvaus
- tietoteknisten taitojen kuvaus
- opiskeluvalmiuksien kuvaus
- opiskelijan koulutus- ja työllistymissuunnitelmat sekä muut suunnitelmat
- koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen henkilökohtaistaminen
- opiskelijan ohjauksen ja tuen tarpeen kuvaus sekä tarvittavan ohjauksen ja tuen järjestäminen

Henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman toteutumista arvioidaan ja seurataan säännöllisesti koko opiskelun ajan, jotta nähdään, kuinka opiskelu etenee ja suunnitelmat ovat toteutuneet. Suunnitelman toteutumista arvioidaan ja seurataan yhdessä opiskelijan kanssa, ja suunnitelmaan tehdään tarvittaessa muutoksia esimerkiksi lisäämällä opiskelun tukemista, mikäli opiskelijalla ilmenee oppimisen vaikeuksia, tai toisaalta ohjaamalla opiskelija seuraavaan koulutukseen, mikäli hänellä on valmiudet siihen.

Arviointikeskusteluissa keskustellaan opintomenestyksen ja koulutuksen toteutumisen kannalta merkityksellisistä kysymyksistä. Koulutuksen järjestäjä ja koulutuksen hankkija tai muu viranomainen voivat vaihtaa tietoja opiskelijan muusta elämäntilanteesta ainoastaan opiskelijan suostumuksella.

Jokaiselle lukutaitokoulutukseen osallistuvalla opiskelijalla laaditaan henkilökohtainen opiskelusuunnitelma (HOPS) opintojen alussa. Se perustuu lähtötason arvioinnissa saatuihin tietoihin

opiskelijan taidoista ja valmiuksista sekä opiskelijan omiin tavoitteisiin. Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksen opettaja laatii HOPSin yhdessä opiskelijan kanssa keskustellen. Kaikkien osapuolien on hyväksyttävä opiskelusuunnitelma. Laadinnassa voidaan käyttää apuna tulkkausta. Opiskelusuunnitelmaa täydennetään opintojen aikana. HOPS-lomake sisältää seuraavat kohdat opiskelijan opintojen aikaiselle jatkuvalla arvioimiselle:

1. Opiskelijan taustatekijät ja niiden merkitys opinnoille, mm. aiempi koulutus, työkokemus ja ammattitaito
2. Suomen kielen taidon sekä luku- ja kirjoitustaidon kuvaus
3. Numeeristen taitojen arviointi
4. Tietoteknisten taitojen kuvaus
5. Opiskeluvalmiuksien arviointi
6. Opiskelijan koulutus- ja työllistymissuunnitelmat sekä muut suunnitelmat
7. Koulutuksen tavoitteiden ja sisältöjen henkilökohtaistaminen, kiinnostuksen kohteet
8. Opiskelijan ohjauksen ja tuen tarpeen kuvaus sekä ohjauksen ja tuen järjestäminen

Koulutuksen järjestäjä ja muut viranomaiset voivat vaihtaa tietoja opiskelijan elämäntilanteesta ainoastaan opiskelijan suostumuksella. Arviointikeskustelut ovat osa opiskelijan itsearviointia.

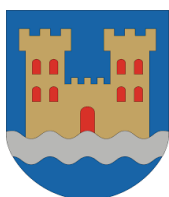
Kaukametsän opistossa opiskelija voi tulla lukutaitokoulutukseen missä vaiheessa opetusjaksoa tahansa ja hänen on mahdollista siirtyä muihin koulutuksiin saavutettuaan riittävän luku- ja kirjoitustaidon. Koulutus toteutetaan nonstop-periaattella. Lukutaitokoulutukseen tulemisen alussa on tärkeää arvioida opiskelijan osaamista ja tehdä hänelle henkilökohtainen oppimissuunnitelma. Opiskelijan lukutaito-osaamista tarkastellaan kappaleessa 3.1. olevan taulukon avulla, ja hänen taitotasonsa sijoitetaan sopivaan kohtaan siinä sen mukaan mitkä hänen taustansa ovat.

Tavoitteeksi lukutaitokoulutukselle asetetaan toimiva lukutaito latinalaisella kirjaimistolla. Koulutuksen alussa tehdään muun muassa aakkostesti, eli kartoitetaan mitkä isot ja pienet kirjaimet opiskelija jo tuntee. Samoin tarkastellaan vokaalien tuntemus ja niiden liittäminen toiseen kirjaimeen, eli tavun lukemista. Tästä voidaan edetä sanan lukemiseen. HOPS-haastattelussa ja alkutestauksessa havainnoidaan opiskelijan sanavarastoa, numeerisia taitoja sekä arjessa tarvittavia taitoja:

Millainen opiskelijan sanavarasto on ja millaiset hänen vuorovaikutustaitonsa ovat? Tunteeko opiskelija numeromerkit ja niiden merkityksen? Osaako hän suorittaa yksinkertaisia yhteen- ja vähennyslaskuja? Tunteeko opiskelija mahdollisesti kerto- ja jakolaskun periaatteen? Osaako opiskelija kellonaikoja? Onko opiskelija käynyt muita luki-kursseja tai muita kielikursseja?

7 Lukutaitokoulutuksen tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet

Vapaan sivistystyön eri oppilaitosmuodot tarjoavat eripituisia ja -laajuisia lukutaitokoulutuksia erilaisille kohderyhmille. Tässä opetussuunnitelmasuosituksessa määritellyt tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet tulee täsmentää paikallisessa opetussuunnitelmassa ottamalla huomioon koulutuksen kesto ja laajuus sekä opetukseen osallistuvien lähtötaso ja opiskeluvalmiudet.

Kaukametsän opiston tarjoama luku- ja kirjoitustaidon opetuksen kokonaistuntimäärä vaihtelee vuosittain Opetushallituksen vahvistaman tuntimäärän mukaisesti. Koulutukseen määrätyn tuntimäärän puitteissa järjestetään opetusta ja tarjotaan opiskelijoille mahdollisuuksia yksilölliseen koulutuspolkuun. Yksittäisen opiskelijan koulutuksen kesto luku- ja kirjoitustaidonkurssilla määräytyy hänen oppimistulostensa perusteella. Yksittäisen opiskelijan luku- ja kirjoitustaidon koulutuksella ei ole määrättyä vähimmäis- tai enimmäistuntimäärää.

7.1 Monilukutaitoon liittyvät tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet

Tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet
Vuorovaikutustilanteissa toimiminen	
T1 opastaa opiskelijaa ymmärtämään arkielämää liittyviä lyhyitä ilmaisuja ja ohjata häntä seuraamaan yksinkertaisia keskusteluja	Harjoitellaan kuultuja lyhyitä sanoja, lauseita, kysymyksiä ja yksinkertaisia kehoituksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin ja tarpeisiin. Harjoitellaan yksinkertaisia keskusteluja.

T2 harjaannuttaa opiskelijaa viestimään tarpeistaan ja rohkaista häntä käyttämään kieltä arkipäivän erilaisissa viestintätilanteissa	Harjoitellaan tervehtimistä ja esittäytymistä sekä perustietojen kertomista itsestä, omasta lähipiiristä ja elämästä. Harjoitellaan kuuntelemista ja äänteiden erottamista. Tutustutaan äänteiden keston ja ymmärrettävän ääntämisen edellytyksiin.
T3 ohjata opiskelijaa ääntämään ymmärrettävästi	Tutustutaan ja harjoitellaan käyttämään arjen vuorovaikutustilanteissa tarvittavia yksinkertaisia fraaseja, tekemään kysymyksiä ja osallistumaan yksinkertaisiin keskusteluihin (esim. kohteliaisuusfraasit, pyytäminen, kiittäminen, kuulumisten vaihtaminen ja asiointitilanteet sekä matkustaminen).
T4 tukea opiskelijaa vahvistamaan ilmaisurohkeuttaan ja ohjata häntä ilmaisemaan itseään kokonaisvaltaisesti erilaisissa esitys- ja vuorovaikutustilanteissa	Harjoitellaan yksinkertaisten tarinoiden kertomista osallistumalla draama- tai improvisointiharjoituksiin.

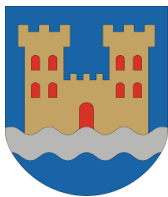
Tekstien lukeminen ja tulkitseminen	
T5 ohjata opiskelijaa äänne- ja tavutietoisuuteen sekä hahmottamaan äänne-kirjainvastaavuuden periaate	Harjoitellaan erottamaan, tunnistamaan ja tuottamaan äänneitä ja kirjaimia sekä ymmärtämään niiden välinen yhteys. Tutustutaan tavuihin ja harjoitellaan äänteiden yhdistämistä tavuiksi ja sanoiksi sekä tuttujen sanojen jakamista tavuiksi ja äänneiksi.
T6 ohjata opiskelijaa lukemaan sanoja, lauseita ja lyhyitä tekstejä	Harjoitellaan käyttämään tavuttamista apuvälineenä uuden sanan lukemisessa.
T7 opastaa opiskelijaa teknisen lukutaidon kehittymisen myötä luetun ymmärtämiseen / tekstin tulkitsemiseen	Tutustutaan ja opitaan käyttämään käsitteitä kirjain, äänne, tavu, sana, lause ja teksti. Tutustutaan tavallisimpiin logoihin, merkkeihin, kyltteihin ja sanoihin.

T8 ohjata opiskelijaa ymmärtämään visuaalisia / monimuotoisia tekstejä	Harjoitellaan tunnistamaan yksinkertaisesta tekstistä yksittäinen tieto, jos tekstin voi lukea tarvittaessa uudelleen. Havainnoidaan, mihin esim. opetuksessa käytettävät kuvat viittaavat todellisuudessa.
T9 innostaa opiskelijaa lukutaidon oppimisessa ja lauseiden/tekstien ymmärtämisen taitojen harjoittelussa sekä auttaa häntä tarkkailemaan omaa lukemistaan	Harjoitellaan teknisen lukutaidon harjoittelun tekniikoita ja tekstin ymmärtämisen strategioita, tulkinnan taitoja (lyhyet kertovat, ohjaavat ja kantaa ottavat tekstit).
T10 kannustaa opiskelijaa kiinnostumaan teksteistä ja kertomuksista luomalla myönteisiä luku- ja katselukokemuksia	Harjoitellaan luetun ymmärtämisen taitoja ja niiden kehittämisen taitoja. Opitaan myös tulkitsemaan taulukoita ja visuaalisia tekstejä. Luetaan ja katsotaan opiskelijaa sisällöltään kiinnostavia, monimuotoisia tekstejä, esim. mainoksia ja elokuvia.
Tekstien kirjoittaminen ja tuottaminen	
T11 ohjata opiskelijaa äännetietoisuuteen ja äänne-kirjainvastaavuuden periaatteen ymmärtämiseen	Havainnoidaan äänne maailmaa ja opitaan tunnistamaan opittavan kielen äänteiden välisiä eroja. Harjoitellaan ymmärtämään äänteiden ja kirjainten välistä yhteyttä. Harjoitellaan pienten ja suurten tekstauskirjainten tunnistamista ja tuottamista eri kirjoitusvälineillä. Harjoitellaan kynäotetta ja kirjoitussuuntaa vasemmalta oikealle.
T12 ohjata ja rohkaista opiskelijaa tuottamaan suullisesti ja kirjallisesti sanoja, fraaseja sekä lyhyitä viestejä välittömistä tarpeista	Tutustutaan henkilötietojen kertomiseen suullisesti ja henkilötietojen täyttämiseen erilaisiin lomakkeisiin. Harjoitellaan allekirjoitusta.

T13 opastaa opiskelijaa harjaannuttamaan kirjoittamisen taitoa	Harjoitellaan arkielämässä tarvittavien viestien suullista tuottamista esim. asiointitilanteissa. Harjoitellaan tiedottavien viestien kirjoittamista eri asiayhteyksiin.
T14 ohjata opiskelijaa tuntemaan vähitellen oikeinkirjoituksen perusasioita ja kirjoitettua kieltä koskevia sopimuksia	Tutustutaan asioiden kirjaamiseen muistin tueksi esim. kalenteriin. Harjoitellaan käsin, näppäimistöllä ja älylaitteilla kirjoittamista. Tutustutaan oikeinkirjoituksen perusteisiin kuten ison alkukirjaimen ja päättöväliemerkkien käyttöön.
Numeeriset taidot	
T15 tukea opiskelijan innostusta ja kiinnostusta matematiikkaa kohtaan sekä positiivisen minäkuvan ja itseluottamuksen kehittymistä	Hyödynnetään opetuksessa ympäristössä olevia ilmiöitä ja niihin liittyvää numeerista tietoa. Lähestytään numeerisia taitoja konkreettisten, opiskelijoiden arkeen liittyvien ilmiöiden kautta. Eriytetään tehtäviä niin, että monen tasoiset opiskelijat kokevat onnistumista. Hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan opetuksessa kaikkia opiskelijoiden osaamia kieliä.

T16 harjaannuttaa opiskelijaa tekemään havaintoja numeerisesta tiedosta arjen tilanteissa sekä käyttämään lukuja peruslaskutoimituksissa	Harjoitellaan lukusanojen, numeromerkkien ja matematiikan perussymbolien kirjoittamista ja tutustutaan niiden käyttöön arkitilanteissa kuten puhelinnumeroissa, osoitteissa ja aikatauluissa. Tutustutaan lukukäsitteeseen ja kymmenjärjestelmän periaatteeseen. Harjoitellaan yhteen- ja vähennyslaskua. Tutustutaan kerto- ja jakolaskun perusperiaatteisiin.
T17 ohjata opiskelijaa ilmaisemaan lukujen avulla määrää ja järjestystä sekä tutustuttaa opiskelija keskeisimpiin mittayksiköihin ja niiden lyhenteisiin sekä mittavälineiden käyttöön	Tutustutaan järjestyslukuihin. Harjoitellaan yleisimpien suureiden mittayksiköiden ja niiden lyhenteiden käyttöä, muun muassa pituus (matka), tilavuus (vetoisuus), aika ja massa. Harjoitellaan lukumäärien ja ominaisuuksien vertailua lukujen ja mittayksiköiden avulla. Arvioidaan pituuksia, tilavuuksia ja massoja. Harjoitellaan viivoittimen ja muiden mittavälineiden käyttöä.
T18 ohjata opiskelijaa ymmärtämään aikaan sekä rahankäyttöön liittyviä käsitteitä	Tutustutaan aikakäsitteeseen harjoittelemalla esimerkiksi kellonaikojen, päivämäärien ja aukioloaikojen ilmaisemista ja ymmärtämistä. Harjoitellaan lukujen käyttöä rahaliikenteessä esimerkiksi hintojen, laskujen ja kuittien tarkastelun sekä hintavertailujen avulla. Harjoitellaan desimaali- ja murtolukujen tunnistamista arkielämän tilanteissa.

	Tutustutaan teknisiin apuvälineisiin kuten laskimeen, älypuhelimien sovelluksiin, pankkiautomaattiin ja verkkopankkiin.
--	---

Kaukametsän opiston luku- ja kirjoitustaidon opetus sisältää toiminnallista suomen kielen ja lukemis- ja kirjoitustaidon oppimista kotitaloustuntien, käsityötuntien, musiikin tuntien, kuvataidetuntien, liikunnan tuntien ja erilaisten vierailujen ja retkien muodossa. Toiminnallisessa oppimisessa korostuu yhteinen ja itsenäinen tekeminen, suomenkielisten ohjeiden seuraaminen ja niihin reagointi, käsillä tekeminen ja taidekokemus, sanavaraston kasvaminen, kommunikoinnin harjoittelu, suomalaiseen kulttuuriin tutustuminen, oman taustakulttuurin reflektointi suhteessa suomalaiseen, kulttuurinen kasvaminen.

Sanaston ja lauserakenteiden opiskelua toteutetaan viikon teeman mukaisesti ja opiskelijoiden kulloisenkin tarpeen mukaisesti. Sisällöt pyritään rakentamaan niin, että opiskelijan sana- ja lausevarasto kasvaa ja hänen kotoutuminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja toimintamahdollisuutensa siinä lisääntyy. Opetus on jaettu teemoihin, jotka tukevat monilukutaidon kehittymistä arkipäivän ja jatko-opintojen näkökulmasta. Teemat ja niiden tarkemmat monilukutaidon kehittymistä tarkentavat sisältökuvaukset ovat esitettyinä luvussa 7.2.

Opetuksessa harjoitellaan äänteiden, kirjainten, sanojen tunnistamista, jossa tehdään yhteisesti harjoitteita, yksilöllisiä harjoituksia sekä hyödynnetään digitaalisia oppimisympäristöjä. Opetus sisältää kuvan ja sanan yhdistämistä, äänteiden, tavujen, sanojen, lauseiden lukemista ja kirjoittamista. Opiskelija oppii koulutuksessa lyhyet ja pitkät vokaalit, diftongit, vokaaliharmonia, konsonantit ja kaksoiskonsonantit, kpt- vaihtelu, luetun sanan, lauseen, tekstin ymmärtämistä sekä oman viestin kirjoittamista. Auditivista tekstitietoa tulee mm. selkouutisten katsomisessa ja kuuntelemisessa ja suomenkielisten laulujen ja musiikin kuuntelussa musiikin tunneilla. Opiskelijat kuulevat musiikkipätkiä suomen kielen opetuksessa sekä musiikin kursseilla.

Opetuksen sisällöissä ja ohjauksessa voidaan hyödyntää opiskelijoiden kulloisenkin tarpeen mukaan tulleita aiheita ja asioita. Monilukutaito on taitoa toimia tekstien kanssa erilaisissa tilanteissa. Lukutaidon opiskelijan omaan elämään liittyvien tekstien hallinta tukee hänen itseluottamustaan ja kannustaa häntä yhä itsenäisempään toimintaan ympäröivässä yhteiskunnassa. Esimerkkeinä monilukutaidon konkreettisista arkipäivän tekstiharjoituksia ovat päiväkodin kyselylomakkeet, Kelan päiväraha hakemukset tai tekstiviestit sairaanhoitajan vastaanottoajasta. Erilaiset mainokset, kuluttajasivustot ja ilmoitustaulut sekä kulttuuripalveluiden tiedotteet ovat yhteisiä lukukokemuksia arkipäivän ympäristöstä. Näitä tekstilähteitä voidaan tarkastella niin erilaisten tekstityyppien lukemisen, kuvalukutaidon, numeeristen taitojen kuin erilaisiin sosiaalisiin tilanteisiin liittyvien sanontojen ja toimintojen kautta. Lähiympäristöön tutustuminen voi tapahtua mm. tekemällä pieniä kasvioita, kirjoitetaan nimi luokassa tai keittiössä oleville esineille ja asioille. Tästä opetusta laajennetaan sanatason kirjoittamisesta lausetasolle. Tavoitteena on, että opiskelija rohkaistuu ilmaisemaan itseään sana- ja tekstituotosten avulla. Lukutaitokoulutuksessa opetellaan mielipiteen ilmaisemista suullisesti ja kirjallisesti. Kirjoittamista harjoitellaan käsin, puhelimella, tabletilla, tietokoneella. Monilukutaitoinen pystyy käyttämään vierasta kieltä merkitykselliseen viestintään; tuottamalla tekstejä opiskelija tulee näkyväksi yhteiskuntaan myös kirjallisen ilmaisun kautta.

Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksessa käytetään monenlaisia oppimisympäristöjä, joissa hyödynnetään myös toiminnallisten menetelmien ja eri aistien käyttöä: perinteistä opiskelua, yksilö- ja ryhmäopetusta, monimediaista ja teknologiaa hyödyntävää opetusta ja erilaisia vierailuja. Tavoitteena on opiskelijan itsetunnon vahvistuminen, erilaisten paikkojen tutuksi tuleminen, opiskelijan aktiivisen toimintaympäristön laajentaminen ja arjen taitojen kehittäminen. Samalla luku- ja kirjoitustaitoa sekä suomen kielen taitoa harjoitellaan erilaisten viestintätapahtumien, kädentaitojen oppimisen sekä muiden toiminnallisten menetelmien kautta. Koulutukseen liittyvät erilaiset vierailut monikulttuurista työtä tekevien paikallisten toimijoiden toimipisteissä sekä vapaaehtoistoiminnan mahdollistamissa tapaamis- ja toimintapaikoissa luovat kontakteja paikallisiin ihmisiin.

7.2 Yhteiskuntataitoihin ja kulttuurintuntemukseen liittyvät tavoitteet ja keskeiset sisältöalueet

Yhteiskuntataidot ja kulttuurintuntemus ovat yleisiä tietoja ja taitoja, jotka edesauttavat toimimaan aktiivisesti ja rakentavasti erilaisissa tilanteissa ja yhteisöissä. Opiskelijoita ohjataan toimimaan erilaisuutta ymmärtävässä, ihmisoikeuksia ja tasa-arvoa kunnioittavassa moniarvoisessa yhteiskunnassa demokratian arvojen ja periaatteiden mukaan.

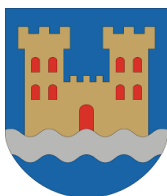
Yhteiskuntataitoihin sisältyy yhteiskunnan perusrakenteiden sekä peruspalvelujen tuntemusta. Yhteiskuntataitoihin sisältyvät sekä julkisten palveluiden, yritysmaailman että kansalaisyhteiskunnan osioita. Opiskelijat tutustuvat oman taloudenhoidon ja vastuullisen kuluttamisen perusteisiin. Kulttuurintuntemus sisältää kulttuuri-identiteettiä ja kulttuurista vuorovaikutusta kehittäviä ja syventäviä oppisisältöjä. Opiskelijoita rohkaistaan kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään. Opiskelijaa tutustutetaan Suomen historiaan sekä sen pohjoismaisiin, eurooppalaisiin ja kansainvälisiin yhteyksiin. Oppisisällöissä otetaan huomioon ne käytännön tarpeet, joita opiskelijalla on eri elämäntilanteissa ja painotetaan toimimista arkielämän tilanteissa yhteiskunnassa laajentaen kohti yhteiskuntataitoja. Opetuksessa voidaan kiinnittää erityistä huomiota alueellisiin erityispiirteisiin paikallistuntemuksen lisäämiseksi. Kielitaidon ja käsitteiden hallinnan sekä luku- ja kirjoitustaitojen kehittäminen ovat oleellinen osa oppiaineen opiskelua.

Yhteiskuntataitoja ja kulttuurintuntemusta kehittämällä helpotetaan opiskelijan toimimista suomalaisessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa sekä tuetaan opiskelijoiden kasvua vastuuntuntoisiksi, oma-aloitteisiksi toimijoiksi. Yhteiskuntataitoihin liittyy läheisesti aktiivisen kansalaisuuden käsite. Ympäröivän yhteiskunnan tuntemus ja ymmärrys lisäävät ihmisten osallisuutta ja mahdollisuutta vaikuttaa omaa elämäänsä ja itseään koskeviin asioihin.

Yhteiskuntataitojen ja kulttuurintuntemuksen osiot toteutetaan erilaisten kumppanuuksien kautta esimerkiksi oppilaitosten, paikallisten järjestöjen ja yhteisöjen, kuntien ja yritysten kesken. Tavoitteena on toteuttaa koulutuskokonaisuudet siten, että ne mahdollistavat osallisuuden kokemuksen omassa lähiyhteisössä ja suomalaisessa yhteiskunnassa laajemmin vuoropuhelun ja yhdessä tekemisen kautta. Yhdessä tekeminen mahdollistaa myös kielen oppimisen erilaisissa kielenkäyttötilanteissa.

Tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet
T1 lähiympäristön ja -yhteisön tuntemus sekä paikallisten erityispiirteiden tunnistaminen	Tuetaan vuorovaikutusta paikallisen lähiyhteisön ja -ympäristön kanssa. Mahdollistetaan osallisuuden kokemus yhdessä tekemällä eri toimijoiden kanssa.
T2 tutustuttaa opiskelija Suomen historian ja yhteiskuntajärjestelmän peruspiirteisiin, tukea ja kannustaa opiskelijaa toimimaan aktiivisesti omassa lähiyhteisössään, suomalaisessa yhteiskunnassa ja kansalaisyhteiskunnassa laajemmin	Tutustutaan Suomen historian pääpiirteisiin ja yhteiskuntajärjestelmään: valtioelimet ja paikallishallinto. Tutustutaan suomalaiseen demokratiaan sekä valtion, kuntien ja paikallisyhteisöjen toimintaan. Tarkastellaan yhteistä päätöksentekoa sekä demokraattisen toiminnan käsitteitä, kuten ihmisoikeudet, lasten oikeudet, tasa-arvo sekä yhdenvertaisuus. Tutustutaan käytännössä tapoihin toimia erilaisissa ryhmittymissä ja organisaatioissa, osana kansalaisyhteiskuntaa. Kartutetaan historiaan ja yhteiskuntataitoihin liittyvää sanastoa ja käsitteitä.
T3 ohjata opiskelijaa käyttämään yhteiskunnassa tarjolla olevia palveluita	Tutustutaan yhteiskunnan toimintaan yksilön ja perheen näkökulmasta. Perehdytään julkisiin ja yksityisiin palveluihin kuten terveystalouteen, Kelaan, sosiaalitoimistoon, työvoima- ja elinkeinotoimistoon, varhaiskasvatukseen, lasten, nuorten ja aikuisten koulutuspalveluihin, poliisiin, kirjasto-, kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimeen, pankkiin ja mobiilipalveluihin. Tutustutaan kolmannen sektorin toimijoihin. Kehitetään arkielämään ja yhteiskunnan palveluihin liittyvää sanastoa. Tehdään vierailukäyntejä. Tutustutaan suomalaiseen turvallisuuskulttuuriin ja erilaisiin arkipäivän riskeihin varautumiseen. Käsitellään omaan hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttavia tekijöitä.
T4 tutustuttaa opiskelijaa suomalaiseen kulttuuriin liittyviin tapoihin, arvoihin, normeihin ja asenteisiin sekä tulemaan tietoisiksi omasta arvomaailmasta	Hahmotetaan ja havainnoidaan suomalaiseen kulttuuriin liittyviä tapoja, arvoja, normeja ja asenteita. Tarkastellaan yksilön koskemattomuuteen liittyviä näkökulmia. Tuetaan opiskelijaa tulemaan tietoisiksi omista arvoistaan ja itselle tärkeistä asioista, joihin haluaa vaikuttaa.

	Osallistutaan vuorovaikutukselliseen toimintaan, jonka kautta suomalainen kulttuuri, tavat, arvot, normit ja asenteet tulevat tutuiksi.
T5 tukea opiskelijaa toimimaan rakentavasti kulttuurisesti moninaisen yhteisön jäsenenä ja ohjata opiskelijaa suhtautumaan avoimesti kulttuurisesti erilaisten näkemysten olemassaoloon	Rohkaistaan opiskelijaa kuuntelemaan muita, ilmaisemaan mielipiteitään ja perustelemaan näkemyksiään. Harjoitellaan aktiivisuuden osoittamista erilaisissa vuorovaikutustilanteissa.
T6 perehdyttää opiskelijaa suomalaiseen työelämään ja työelämän käytänteisiin	Hahmotetaan työllistymiseen liittyviä tekijöitä ja työelämän pelisääntöjä. Tutustutaan suomalaiseen työkulttuuriin liittyviin tapoihin ja työelämän sanastoon.

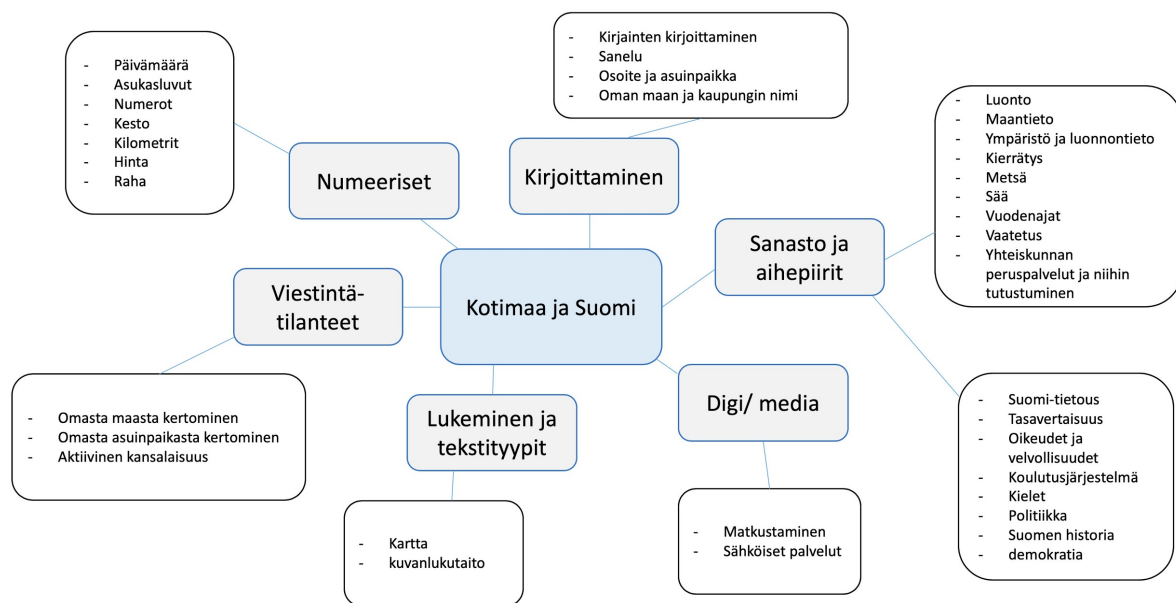
Kaukametsän opiston luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen keskeiset sisältöalueet on esitelty tässä kappaleessa. Sisältöalueiden opetus toteutetaan erilaisten kumppanuuksien kautta paikallista maahanmuuttajatyön yhteistyöverkostoa, oppilaitoksia, kulttuuritoimijoita sekä avoimen kansalaisopisto-opetuksen opetustarjontaa hyödyntäen. Osallisuuden kokemusta halutaan vahvistaa ja tukea koulutuksen kautta.

Kotimaa ja Suomi

Luku- ja kirjoitustaidon koulutuksessa tutustutaan Suomen historian pääpiirteisiin ja opetuksessa toteutetaan vierailu Kainuun museoon. Yhteiskuntajärjestelmän keskeiset periaatteet ja toimijat opetetaan ja annetaan tietoa vaikuttamisen mahdollisuuksista. Suomalaisen yhteiskunnan

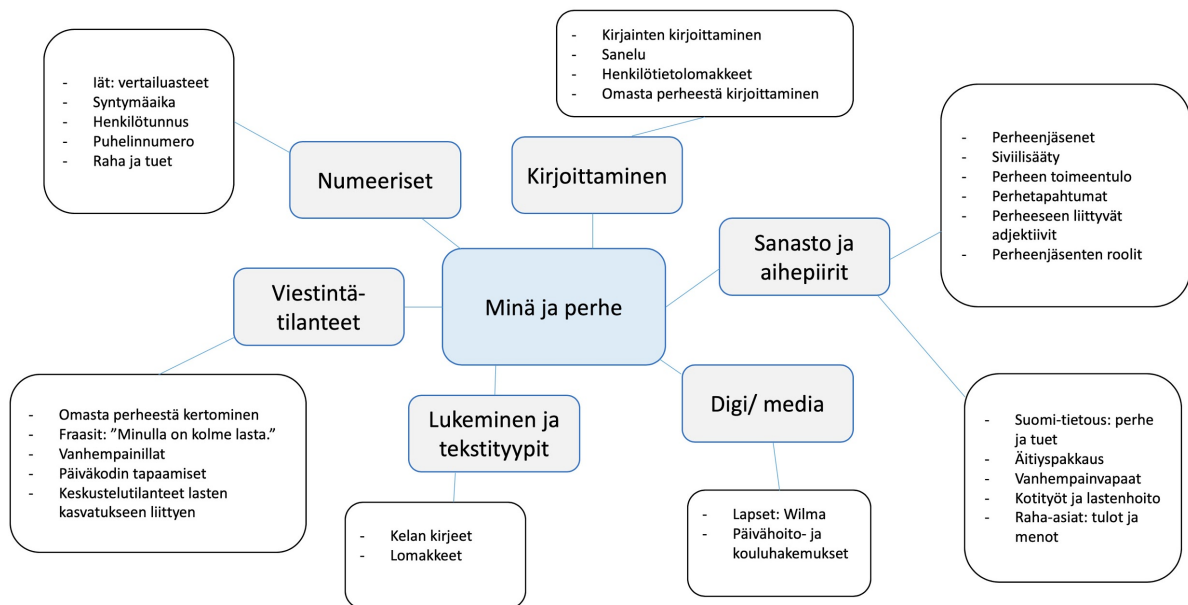
periaatteiden vertailua omaan lähtömaahan tehdään mahdollisuuksien mukaan opiskelijan taitojen karttuessa. Opiskelun on tutustuttava opiskelijaa suomalaiseen kulttuuriin liittyviin tapoihin, arvoihin ja asenteisiin sekä saattaa opiskelijaa tietoiseksi omasta arvomaailmasta.

Suomalaiset juhlapäivät ja suomalaisen kulttuurin erityispiirteet sekä vuodenajat tulevat tutuksi koulutuksen sisältöjen kautta. Juhlapäiviin liittyviä erityispiirteitä korostetaan mahdollisuuksien mukaan esimerkiksi vierailuina erilaisiin juhlatilaisuuksiin, ruokakulttuuriin tutustumisina tai taiteellisten kokemusten tarjoamisena, mm. musiikin keinoin.

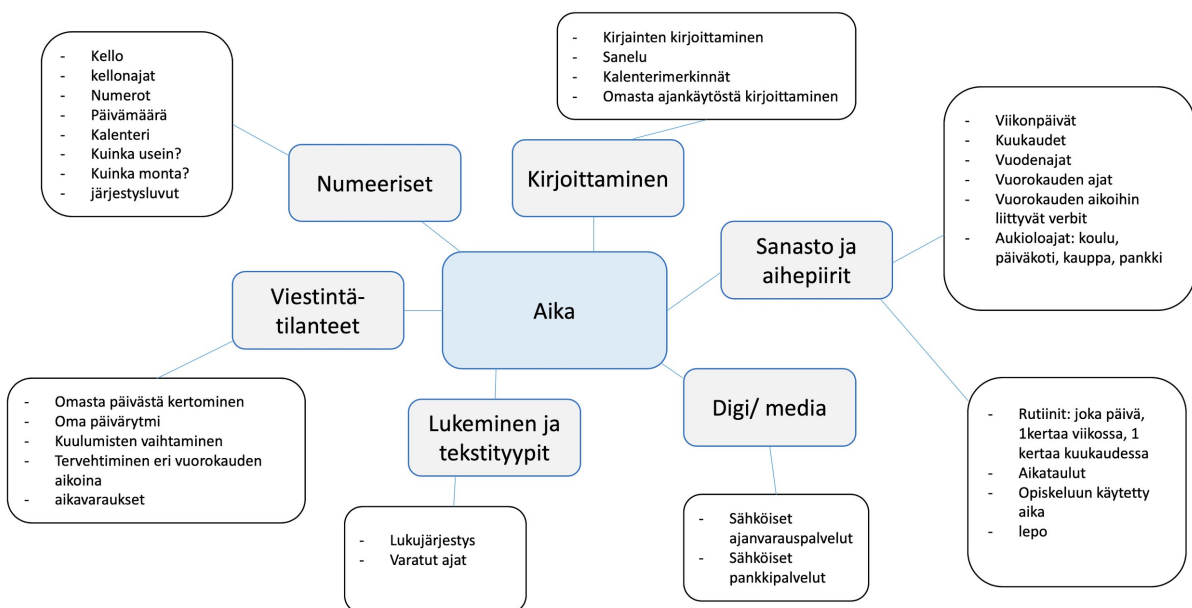
Minä ja taustani, perhe ja suku

Lukutaitokoulutuksen alussa opiskelijat harjoittelevat kirjoittamaan omat henkilötietonsa. He oppivat tarvittaessa lausemallien avulla kirjoittamaan tietoa itsestä, perheestä, kiinnostuksen kohteista ja vaikkapa kuvasta. Sanakirjoituksen avulla tehdään kuvan alle tekstitystä, sana tai lyhyt lause. Perheiden vertailua suomalaisen ja oman kulttuurin perheiden välillä voidaan tehdä erilaisin piirros-, kerronta- ja kirjoitustehtävin. Perheenjäsenten rooleista, suomalaisesta tasa-arvosta, velvollisuuksista ja oikeuksista keskustelu on osa yhteiskuntataitojen ja kulttuurintuntemuksen opetusta. Perhetilanne vaikuttaa paljon tarvittavaan sanastoon, esimerkiksi lasten päivähoitoon ja kouluun liittyvään sanastotarpeeseen. Tarvittaessa perheeseen ja lapsiin liittyviä tilanteita hoidetaan yhdessä maahanmuuttajapalveluiden tai varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen maahanmuuttajatyön koordinaattoreiden kanssa.

Aika

Opetuksessa hyödynnetään opiskelijan ympäristössä olevia ilmiöitä ja niihin liittyvää numeerista tietoa. Opiskelijan arjessa olevia konkreettisia esimerkkejä ovat esimerkiksi terveystietoihin liittyvät ajanvaraukset, palvelumahdollisuudet, päivämäärien ja niiden lyhenteiden sekä kellonaikojen merkitsemistavat. Järjestyslukuihin tutustuminen on keskeistä päivämäärien ymmärtämisessä ja suullisen ilmaisun ymmärtämisessä.

Asuminen

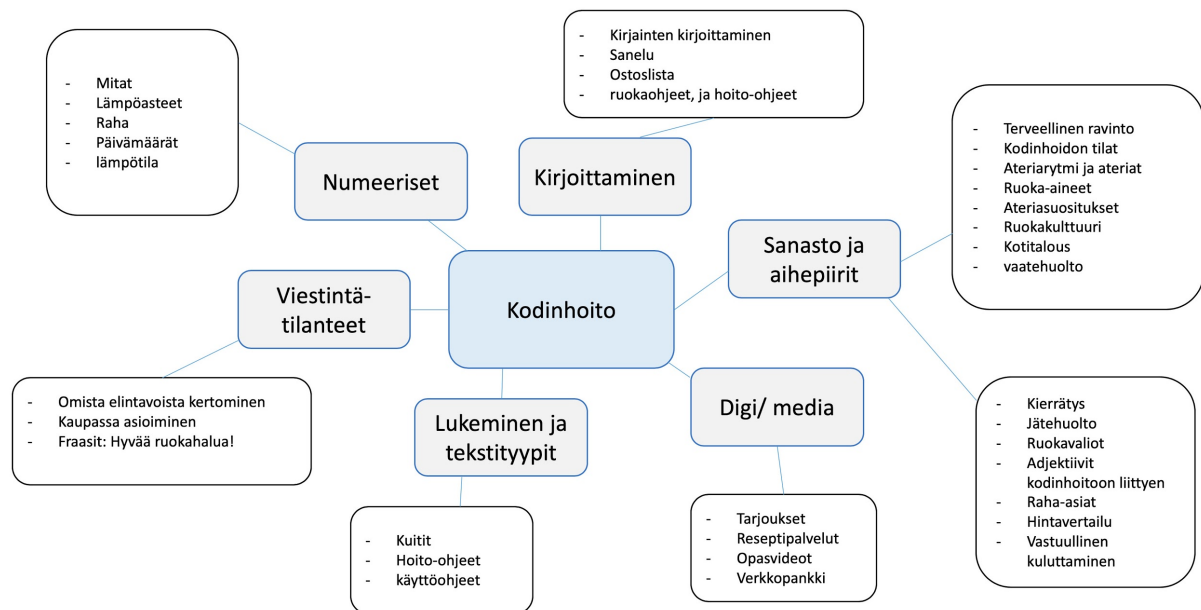
Asumiseen liittyvät arjen taidot ovat tärkeässä roolissa kotoutumisessa, ja käytännössä asiat vaativat usein kirjallista osaamista, jota luku- ja kirjoitustaidottomilla ei ole. Paikallinen yhteistyöverkosto, kuten asumispalveluiden sosiaalinen isännöitsijä, Kela ja maahanmuuttajapalvelut, ovat tärkeässä roolissa asumiseen liittyvien kysymysten ratkaisemisessa. Opetuksessa asumiseen liittyviä asioita opetetaan mm. Kestävän kehityksen ja kierrätyksen näkökulmasta, keskeisen asumiseen liittyvänä sanastona, laskujen ja hintojen numeeristen taitojen harjoittamisena sekä kuvanlukutaitona.

Kodinhoito

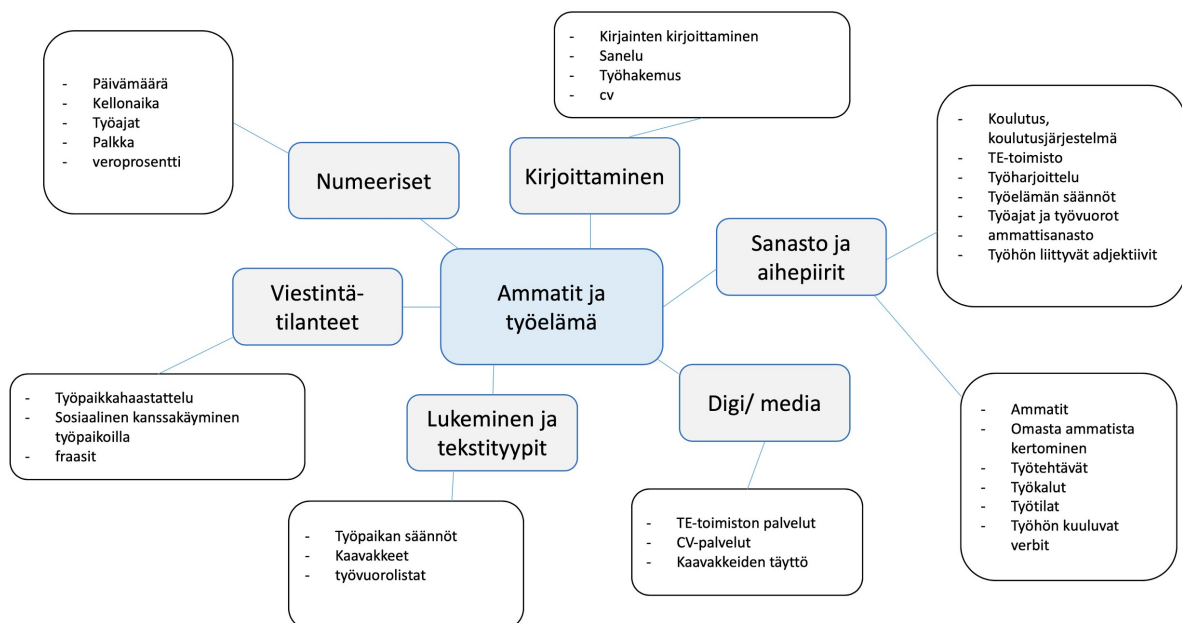
Arjen taitoja harjoitellaan kotitalousopetuksessa. Reseptien lukeminen yhdessä harjaannuttaa sanastoa sekä erilaisia lyhenteitä ja matemaattisia taitoja, esimerkiksi mittaamisessa. Keittiössä voi autenttisessa ympäristössä opettaa kokonaisluvut ja murtoluvut mittayksiköiden edessä sekä annosmäärien kasvattamisen esimerkkeinä kertolaskuja. Konkreettinen vaikutus onnistuneeseen lasku- ja ohjetulkintaan on havaittavissa ja maisteltavissa aistihavainnoin.

Kodinhoitoon liittyy oleellisesti talouden ja kuluttamisen ymmärtäminen, taloudellinen vastuu sekä pankkipalvelut ja rahankäyttö. Koulutuksessa järjestetään mahdollisuuksien mukaan pankkivierailu, jolla esitellään nykyaikaisia mahdollisuuksia taloudenhoitoon, kuten verkkopankkitunnuksia sekä laskuihin liittyviä käytännön asioita. Laskupalveluiden automatisointi helpottaa luku- ja kirjoitustaidottoman taloudenhallintaa, mutta se edellyttää digitaalisten taitojen oppimista sekä palveluiden käyttöönoton opastusta.

Ammatit ja työelämä

Opiskelijan henkilökohtaista opintopolkua kohti työelämää tuetaan opintojen alkuvaiheesta saakka. Henkilökohtaisissa haastatteluissa kartoitetaan ammatillisen kiinnostuksen kohteita sekä mietitään niiden realistisia toteuttamismahdollisuuksia. Ammatillista kiinnostuksen kohdetta voidaan tukea antamalla opiskelijan tulevaa ammattialaa kehittävää sanastoa ja fraasistoa. Koulutuksessa järjestetään aikaa yhteisten teemojen käsittelyn ohella myös oman erityisen kiinnostuksen kohteen tai tulevaisuuden kouluttautumisen kannalta tärkeisiin asioihin. Työpaikkoihin ja koulutuspaikkoihin tutustumista tehdään mahdollisuuksien mukaan tulevaa työllistymistä huomioiden.

Vapaa-aika

Kaukametsän opiston lukutaitokoulutuksessa opiskelijat osallistuvat taito- ja taideaineiden opetukseen, missä he tulkitsevat ja tuottavat kirjoitetun tekstin lisäksi kuvallista tietoa ja materiaalia. Kuvallisessa ilmaisussa opiskelijat voivat tuottaa erilaista tietoa kuin mitä sanallisessa viestinnässä voisivat, ja se on myös väylä tunteiden ilmaisulle. Se on myös mittayksikköjen ja kaavojen tulkitsemista sekä tiedon soveltamista. Kädentaitojen opetuksessa aiheet lähtevät opiskelijoiden omista toiveista ja tarpeista, kuten esimerkiksi burkini -uima-asun tarpeesta. Uimahallissa käynnit ja uuden liikuntaharrastuksen aloitus mahdollistuivat käsityökurssilla toteutetun musliminaiselle sopivan uima-asun kautta.

Kajaanilaiseen kulttuuritarjontaan tutustuminen tapahtuu koulutuksen aikana toteutettavien vierailuiden kautta, esimerkiksi Kajaanin taidemuseoon ja Kainuun museoon. Opiskelijat pääsevät mahdollisuuksien mukaan seuraamaan esityksiä musiikin tai teatterin harjoituksiin. Opiskelijoita rohkaistaan osallistumaan erilaisiin kulttuuri- ja konserttitapahtumiin sekä kurssi- ja harrastustoimintaan vapaa-ajalla.

7.3 Opiskelu- ja itsearviointitaidot

Opiskelutaitoihin kuuluu esimerkiksi kyky hyödyntää oppimisessa erilaisia kognitiivisia strategioita sekä tietoa erityyppisten oppimistehtävien luonteesta ja itsestä oppijana. Opiskelussa tarvitaan myös toimivaa ajanhallintaa, opiskelun systemaattisuutta, keskittymiskykyä ja oman oppimisen arvioinnin taitoa. Nykyään opiskelutaitoihin voidaan katsoa kuuluvaksi myös tietotekniset ongelmanratkaisutaidot. Niihin sisältyy taito käyttää digitaalista teknologiaa, viestintävälineitä ja verkostoja tiedon saavuttamiseen ja arvioimiseen, kommunikointiin ja käytännönläheisten ongelmien ratkaisemiseen.

Opiskelijan on myös tärkeä oppia toimimaan oppitunneilla ja oppilaitosyhteisössä tai muussa opiskeluympäristössä. Omista ja yhteisistä opiskeluvälineistä huolehtiminen ja niiden käyttö, mahdollisista poissaoloista ilmoittaminen sekä kotitehtävien säännöllinen tekeminen kuuluvat myös opiskelutaitoihin.

Opiskelijaa ohjataan itsearviointiin, jotta hänelle muodostuu realistinen käsitys omasta osaamisestaan ja jotta hän pystyy vähitellen ottamaan vastuuta omasta oppimisestaan. Opiskelijoiden itsearviointitaitoja kehitetään pohtimalla yhdessä opiskelijoiden kanssa oppimisen ja opintojen edistymistä. Oman oppimisen ja opintojen edistymisen analyttinen tarkastelu ohjaa opiskelijoita toimimaan yhä itseohjautuvammin. Opettaja auttaa opiskelijoita ymmärtämään opiskelun tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja. Itsearviointi on olennainen osa suomalaista opiskelu- ja työkulttuuria.

Opiskelijoita ohjataan myös ryhmänä havainnoimaan oppimistaan ja sen edistymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Opettajan on tärkeä kehittää myös opiskelijoiden vertaisarviointitaitoja osana ryhmän työskentelyä. Näin opiskelijoilla on mahdollisuus oppia antamaan ja saamaan rakentavaa palautetta.

Tavoitteet	Keskeiset sisältöalueet
T1 ohjata opiskelijaa toimimaan opiskeluympäristössä	Harjoitellaan toimimaan oppitunneilla ja oppilaitosyhteisössä tai muussa opiskeluympäristössä. Kartutetaan taitoa huolehtia omista ja yhteisistä opiskeluvälineistä ja käyttää niitä. Tutustutaan mahdollisista poissaoloista ilmoittamisen käytänteisiin. Harjoitellaan kotitehtävien tekemistä säännöllisesti. Hahmotetaan ajanhallintaa, opiskelun systemaattisuutta ja keskittymiskykyä.
T2 ohjata opiskelijaa tunnistamaan, arvioimaan ja kehittämään opiskelutaitojaan	Harjoitellaan itsearviointia, jotta opiskelijalle muodostuisi realistinen käsitys omasta osaamisesta. Pohditaan opiskelun tavoitteita ja harjoitellaan parhaita toimintatapoja niiden saavuttamiseksi. Pohditaan oppimisen ja opintojen edistymistä. Opiskellaan itseohjautuvuutta ja vastuun ottoa omasta oppimisesta. Harjoitellaan ryhmänä havainnoimaan oppimista ja sen edistymistä sekä siihen vaikuttavia tekijöitä. Harjoitellaan vertaisarviointitaitoja osana ryhmän työskentelyä. Kartutetaan taitoa antaa ja saada rakentavaa palautetta.
T3 ohjata opiskelijan ongelmanratkaisutaitojen kehittymistä	Harjoitellaan käyttämään digitaalista teknologiaa, viestintävälineitä ja verkostoja tiedon saavuttamiseen ja arvioimiseen, kommunikointiin ja käytännönläheisten ongelmien ratkaisemiseen. Opiskellaan hyödyntämään tuki- ja ohjauspalveluita tarjoavia tahoja oppilaitoksessa ja yhteiskunnassa sekä kehitetään taitoa hakea tarvittavia palveluita.

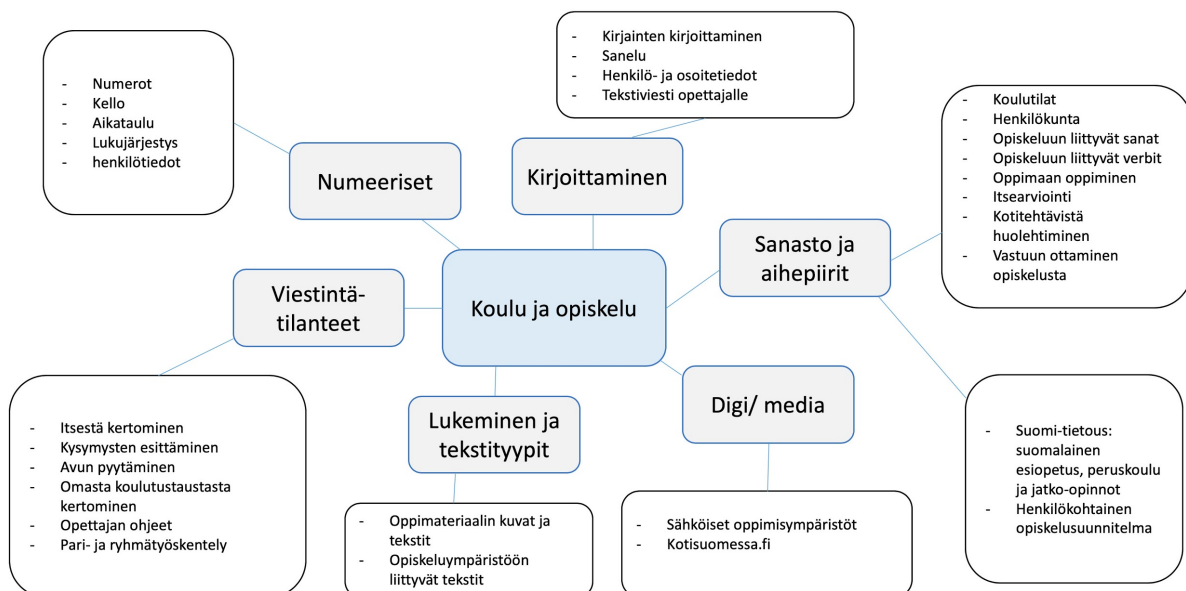

Usein, mutta ei kuitenkaan aina, luku- ja kirjoitustaidottomuuteen liittyy vähäinen koulutausta opiskelijan lähtömaasta. Tämän takia opiskeluun liittyvät taidot ovat yksi opiskelijan opintopolkua tukevia perustaitoja. Opiskelijaa harjoitetaan opiskeluun liittyvissä aikatauluissa, opetetaan huolellisuuteen opiskeluun liittyvissä tarvikkeissa, harjoitetaan toimimaan erilaisissa oppilaitosyhteisöissä ja -ympäristöissä sekä hahmottamaan yhteisten opiskeluun liittyvien pelisääntöjen tärkeyttä. Rutiinien ja säännöllisyyden oppiminen kotitehtävien tekemiseen ja itsenäiseen työskentelyyn ovat keskeisiä taitoja.

Opiskelijan läsnäolotiedot merkitään päiväkirjoihin ja tiedot välitetään tarvittaessa esimerkiksi Kainuun TE-toimistolle. Läsnäolot tulevat näkyviin myös koulutuksesta saatavaan todistukseen, minkä vuoksi poissaoloista ilmoittaminen ja niiden selityksistä huolehtiminen ovat tärkeitä. Tämä on myös oppimistilanne, jossa opiskelija harjoittelee käyttämään digitaalisia viestintävälineitä sekä ottaa vastuuta omasta oppimisestaan.

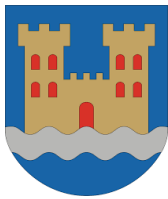
Opiskelijan etenemistä seurataan HOPS-lomakkeeseen tehtävillä merkinnöillä ja yhteisillä keskusteluilla. Oppimisen etenemistä havainnollistetaan opiskelijalle ja havainnoidaan hänelle sopivimpia oppimistapoja jatko-opiskeluja varten. Vertaispalautetta käytetään arvioinnin tukena.

Koulu ja opiskelu

8 Oppimisen arviointi ja todistukset

Opiskelijan oppimisen arvioinnin tulee olla jatkuvaa, monipuolista ja kannustavaa. Arvioinnin tavoitteena on tukea opiskelijan realistista käsitystä omasta oppimisestaan sekä auttaa opiskelijaa näkemään, mitkä opiskelun osa-alueet tarvitsevat vielä harjoitusta. Opiskelun aikana saatu palaute vaikuttaa vahvasti siihen, millainen käsitys itsestä oppijana opiskelijalle syntyy. Arvioinnin on siksi erityisen tärkeää tapahtua kannustavassa ja myönteisessä ilmapiirissä.

Opiskelija saa palautetta omasta oppimisestaan erilaisissa oppimistilanteissa ja -ympäristöissä, kuten taito- ja taideaineissa, kotitaloudessa, musiikissa, liikunnassa sekä suomen kielen kehityksessä. Tämä vahvistaa hänen itsetuntemustaan sekä auttaa hahmottamaan omia vahvuuksia ja heikkouksia. Arviointia ei anna vain yksi opettaja, vaan arvioinnin antamiseen osallistuvat kaikki opiskelijan kanssa yhdessä toimivat henkilöt oppilaitosympäristössä.

8.1 Oppimisen arviointi ja palautteen antaminen koulutuksen aikana

Oppimisen arviointi on prosessi, joka kestää koko koulutuksen ajan. Erityisesti itsearviointitaitojen oppiminen vaatii runsaasti toistoja ja systemaattista, jatkuvaa harjoittelua ennen kuin opiskelijat pystyvät näiden taitojen turvin ohjaamaan yhä enemmän omaa opiskeluaan. Itsearviointitaidot ovat keskeisessä asemassa omien tavoitteiden asettamisessa ja oman elämän hallinnassa. Opiskelijan oppimista arvioivat opiskelijaa opettavat opettajat yhdessä.

Jatkuvalla ja hyvin suunnitellulla arvioinnilla opettaja tukee opiskelijan realistista käsitystä opiskelun edistymisestä ja taitojen karttumisesta. Arviointi on koulutuksen aikana henkilökohtaista, ja kunkin opiskelijan taitoja arvioidaan suhteessa hänelle asetettuihin tavoitteisiin. Tavoitteet käydään opiskelijoiden kanssa läpi heti koulutuksen alkuvaiheessa. Opiskelijaa tulee auttaa näkemään ja tiedostamaan eri tekijöitä, jotka vaikuttavat oppimiseen ja sen nopeuteen.

Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisia menetelmiä, jotta opiskelija voi mahdollisimman hyvin osoittaa oman osaamisensa. Kaikenlaisen edistymisen näkyväksi tekeminen on tärkeää, jotta oppijan opiskelumotivaatio säilyy. Koulutuksen alussa arviointi voi olla opettajajohtoista, mutta opiskelijoiden itse- ja vertaisarviointitaitoja pyritään jatkuvasti kehittämään niin, että opettajan rooli arvioinnissa vähenee koulutuksen edetessä. Opettajan on hyvä antaa palautetta opiskelijoille sekä suullisesti että kirjallisesti niin, että opiskelijat ymmärtävät arvioinnin sisällön ja heillä on mahdollisuus esittää siihen liittyviä kysymyksiä. Opettajan ja opiskelijoiden väliset keskustelut edistävät keskinäistä luottamusta ja vahvistavat opiskelijan käsitystä opiskelupolun ja siihen osana kuuluvan arvioinnin henkilökohtaisuudesta. Opettajan on hyödyllistä pyrkiä myös saamaan opiskelijoilta palautetta omasta työstään ja reflektoida sen valossa esimerkiksi opetusmenetelmien toimivuutta ja mielekkyyttä.

Oppimisen arvioinnissa suuri merkitys on opettajien antamalla ohjaavalla palautteella.

Arvioinnin keskeisiä piirteitä ovat

- rohkaiseva ja yrittämään kannustava ilmapiiri
- opiskelijoiden osallisuutta edistävä, keskusteleva ja vuorovaikutteinen toimintatapa
- opiskelijan tukeminen oman oppimisprosessinsa ymmärtämisessä sekä opiskelijan edistymisen näkyväksi tekeminen koko oppimisprosessin ajan
- arvioinnin oikeudenmukaisuus ja eettisyys
- arvioinnin monipuolisuus
- arvioinnin avulla saadun tiedon hyödyntäminen opetuksen ja muun toiminnan suunnittelussa.

Oppimisen arviointi tukee oppimista, kun

- arviointitavat ja -sisällöt ovat linjassa opetuksen kanssa
- opettaja ohjaa palautteen avulla opiskelijoita yhdistämään uudet opittavat asiat aikaisemmin opittuun
- opiskelijat voivat osoittaa osaamistaan monipuolisesti ja kielitaitonsa mukaan
- opiskelijat saavat välitöntä, relevanttia, ohjaavaa ja kannustavaa palautetta ja kokevat arvioinnin auttavan oppimistaan

Kaikki opiskelijaa opettavat opettajat ovat sitoutuneet arviointiin ja palautteen antamiseen.

Opiskelijan arviointi on jatkuvaa ja siitä annetaan hänelle kannustavaa palautetta säännöllisesti. Opetusryhmästä vastuullinen opettaja käy keskusteluja ja henkilökohtaisia arviointikeskustelua opiskelijoiden kanssa kirjaten niissä tehtyjä huomioita HOPS-lomakkeelle. Tietoja kerätään myös muilta opetukseen osallistuneilta opettajilta. Tarvittaessa arvioinnissa tehtyihin huomioihin, kuten oppimisvaikeuksien kartoittamiseen tai muihin oppimisen ongelmiin, opiskelija ohjataan hakemaan apua asiantuntijoilta.

8.2 Oppimisen arviointi koulutuksen päättyessä ja annettavat todistukset

Koulutuksen päättyessä opiskelijan osaaminen arvioidaan suhteessa koulutukselle asetettuihin tavoitteisiin. Opiskelijalle annetaan osallistumistodistus. Todistukseen merkitään seuraavat tiedot:

- opiskelijan nimi ja syntymäaika
- opetuksen järjestäjän/oppilaitoksen nimi
- opiskelijan suorittaman koulutuksen nimi ja kesto ja sen sisältämät opintokokonaisuudet
- kuvaus koulutuksesta, johon opiskelija on osallistunut
- opiskelijan opiskelema viikoittainen/kuukausittainen tuntimäärä tai koulutuksen kokonaistuntimäärä
- todistuksen antamispäivä ja todistuksen antajan allekirjoitus
- tieto siitä, että koulutus on toteutettu noudattaen tätä Opetushallituksen antamaa Vapaan sivistystyön lukutaitokoulutuksen opetussuunnitelmasuosittelusta (Opetushallitus 1/011/2017).

Opiskelijan osaaminen koulutuksen päättyessä arvioidaan vähintään seuraavilla kielitaidon osa-alueilla liitteen 1 mukaisesti:

- vuorovaikutustilanteissa toimiminen
- tekstien lukeminen ja tulkitseminen
- tekstien kirjoittaminen ja tuottaminen
- numeeriset taidot

Mikäli opiskelija on koulutuksen aikana saavuttanut joillakin kielitaidon osa-alueilla vähintään taitotason A1.1, todistukseen merkitään myös kyseisten kielitaidon osa-alueiden kohdalle opiskelijan saavuttama kielitaitotaso kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisesti (liite 2). Todistukseen voidaan lisäksi liittää sanallista arviointipalautetta opiskelijan taitojen kehittymisestä. Lisäksi oppilaitoksen tulee toimittaa jatkosuunnitelma, joka sisältää suosituksen opiskelijan seuraavasta koulutuksesta tai muusta palvelusta.

Opiskelijan taitoja arvioidaan luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen kuluessa jatkuvasti. Luku- ja kirjoitustaidon oppimisen edetessä opiskelijalle etsitään realistinen jatko-opiskelupaikka yhteistyössä Kainuun TE-palveluiden kanssa. Ennen seuraavaan koulutukseen siirtymistä opiskelija arvioidaan liitteen 1 kielitaidon osa-alueiden mukaisesti. Arviointiin osallistuu oppilaitoksessa lukutaitokoulutuksen vastaava opettaja sekä muut tarvittavat opettajat, joilta saadaan tietoa opiskelijan osaamisesta.

Koulutuksesta saatavan osallistumistodistuksen muut tiedot kerätään oppilashallintojärjestelmästä ja koulutuksen päiväkirjoista. Todistuksen allekirjoittaa Kaukametsän opiston rehtori ja todistuskopio arkistoidaan oppilaitoksen arkistoon. Opiskelijan HOPS-lomake annetaan opiskelijalle, ja siitä otetaan kopio oppilaitoksen arkistoon. HOPS-lomaketta ei toimiteta ulkopuolisille toimijoille tai TE-toimistoon ilman opiskelijan suostumusta.

Opiskelijan siirtyminen seuraavaan koulutukseen merkitään TE-hallinnon käytössä olevaan portaaliin (esim. Koulutusportti), ja sinne kirjataan taitotasoarvioinnit sekä opiskelijan jatkokoulutussuositus.

Liite 1. Arviointitaulukko todistusta varten

Vuorovaikutustilanteissa toimiminen

- ☐ Tunnistaa ja ymmärtää puheesta joitakin suomen kielen sanoja, kysymyksiä ja fraaseja.
 - ☐ Osaa ääntää ymmärrettävästi.
 - ☐ Osaa tuottaa joitakin suomen kielen sanoja.
 - ☐ Osaa jonkin verran arkisessa kanssakäymisessä tarvittavia sanoja.
 - ☐ Osaa melko paljon itseä ja lähipiiriä kuvaavia sanoja.
 - ☐ Osaa vastata tavallisimpiin kysymyksiin ja käyttää yleisimpiä fraaseja.
 - ☐ Osaa paljon arkielämän asiointitilanteissa tarvittavia sanoja.
 - ☐ Pystyy seuraamaan yksinkertaista vuoropuhelua.
 - ☐ Pystyy osallistumaan yksinkertaiseen vuoropuheluun.
 - ☐ Osaa monipuolisesti sanoja ja fraaseja useista aihepiireistä.
- Opiskelija saavutti kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisen taitotason
-

Tekstien lukeminen ja tulkitseminen

- ☐ Tunnistaa arjen sujuvuuden kannalta tärkeitä symboleja.
 - ☐ Tuntee latinalaisen kirjaimiston.
 - ☐ Tunnistaa muutamia tuttuja sanoja.
 - ☐ Osaa mekaanisesti lukea tavuja tai lyhyitä sanoja.
 - ☐ Osaa ymmärtäen lukea sanoja.
 - ☐ Osaa ymmärtäen lukea lauseita tai lyhyitä tekstejä.
- Opiskelija saavutti kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisen taitotason
-

Tekstien kirjoittaminen ja tuottaminen

- ☐ Osaa kirjoittaa suur- ja pienaakkosia.
 - ☐ Ymmärtää äänne- ja kirjainvastaavuutta ja osaa kirjoittaa tavuja.
 - ☐ Osaa kirjoittaa sanoja.
 - ☐ Osaa kirjoittaa lyhyitä lauseita.
 - ☐ Osaa kirjoittaa lyhyitä viestejä, esim. ilmoittaa poissaolosta.
 - ☐ Osaa käyttää tietokonetta lyhyiden viestien lähettämiseen.
- Opiskelija saavutti kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisen taitotason
-

Numeeriset taidot

- ☐ Tunnistaa arjen toiminnoissa tärkeitä numeerisia symboleja.
- ☐ Osaa lukusanoja ja ymmärtää niiden merkityksen.
- ☐ Osaa kertoa itselleen tärkeitä numeerisia ilmauksia, esim. oman osoitteen, henkilötunnuksen ja puhelinnumeron.
- ☐ Osaa ilmaista luvuilla määrää ja järjestystä.
- ☐ Tunnistaa ja osaa kellonaikoja sekä osaa käyttää tavallisimpia mittavälineitä.
- ☐ Osaa yhteen- ja vähennyslaskun perusteet.

Mikäli opiskelija on saavuttanut koulutuksen aikana joillakin kielitaidon osa-alueilla vähintään taitotason A1.1, todistukseen merkitään myös kyseisten kielitaidon osa-alueiden kohdalle opiskelijan saavuttama kielitaitotaso kielitaidon tasojen kuvausasteikon mukaisesti.

Liite 2. Kielitaidon tasojen kuvausasteikko

Kuvausasteikko on Suomessa laadittu sovellus asteikoista, jotka sisältävät Euroopan neuvoston toimesta kehitettyyn Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteiseen eurooppalaiseen viitekehykseen.

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.1	Kielitaidon alkeiden hallinta	* Ymmärtää erittäin rajallisen määrän tavallisimpia sanoja ja fraaseja (tervehdyksiä, nimiä, lukuja, kehotuksia) arkisissa yhteyksissä. * Ei edes ponnistellen ymmärrä kuin kaikkein alkeellisinta kieliaiinesta. * Tarvitsee erittäin paljon apua: toistoa, osoittamista, käännöstä.	* Osaa vastata häntä koskeviin yksinkertaisiin kysymyksiin lyhyin lausein. Vuorovaikutus on puhekumppanin varassa, ja puhuja turvautuu ehkä äidinkieleen tai eleisiin. * Puheessa voi olla paljon pitkiä taukoja, toistoja ja katkoksia. * Ääntäminen voi aiheuttaa suuria ymmärtämisongelmia. * Osaa hyvin suppean perussanaston ja joitakin opeteltuja vakioilmaisuja. * Puhuja ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta hänen hallitsemansa harvat kaavamaiset ilmaisut voivat olla melko virheettömiä.	* Tuntee kirjainjärjestelmän, mutta ymmärtää tekstistä vain hyvin vähän. * Tunnistaa vähäisen määrän tuttuja sanoja ja lyhyitä fraaseja ja osaa yhdistää niitä kuviin. * Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennakoitavassa yhteydessä on erittäin rajallinen.	* Osaa viestiä välittömiä tarpeita hyvin lyhyin ilmaisin. * Osaa kirjoittaa kielen kirjaimet ja numerot kirjaimin, merkitä muistiin henkilökohtaiset perustietonsa ja kirjoittaa joitakin tuttuja sanoja ja fraaseja. * Osaa joukon erillisiä sanoja ja sanontoja. * Ei kykene vapaaseen tuotokseen, mutta kirjoittaa oikein muutamia sanoja ja ilmauksia.

A1. 2	Kehittyvä alkeiskieli - taito	*Ymmärtää rajallisen määrän sanoja, lyhyitä lauseita, kysymyksiä ja kehotuksia, jotka liittyvät henkilökohtaisiin asioihin tai välittömään tilanteeseen. * Joutuu ponnistelemaan ymmärtääkseen yksinkertaisiakin lausumia ilman selviä tilannevihjeitä. *Tarvitsee paljon apua: puheen hidastamista, toistoa, näyttämistä ja käännöstä.	*Osaa viestiä suppeasti joitakin välittömiä tarpeita ja kysyä ja vastata henkilökohtaisia perustietoja käsittelevissä vuoropuheluissa. Tarvitsee usein puhekumppanin apua. *Puheessa on taukoja ja muita katkoksia. *Ääntäminen voi aiheuttaa usein ymmärtämisongelmia. * Osaa hyvin suppean perussanaston, joitakin tilannesidonnaisia ilmaisuja ja peruskieliopin aineksia. * Alkeellisessakin vapaassa puheessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.	*Ymmärtää nimiä, kylttejä ja muita hyvin lyhyitä ja yksinkertaisia tekstejä, jotka liittyvät välittömiin tarpeisiin. *Tunnistaa yksinkertaisesta tekstistä yksittäisen tiedon, jos voi lukea tarvittaessa uudelleen * Kyky ymmärtää entuudestaan tuntematon sana edes hyvin ennustettavassa yhteydessä on rajallinen.	*Osaa viestiä välittömiä tarpeita lyhyin lausein. *Osaa kirjoittaa muutamia lauseita ja fraaseja itsestään ja lähipiiristään (esim. vastauksia kysymyksiin tai muistilappuja). * Osaa joitakin perussanoja ja sanontoja ja pystyy kirjoittamaan hyvin yksinkertaisia päälauseita. * Ulkoa opetellut fraasit voivat olla oikein kirjoitettuja, mutta alkeellisimmassakin vapaassa tuotoksessa esiintyy hyvin paljon kaikenlaisia virheitä.
----------	--	--	---	--	---

Taitotaso A1		Suppea viestintä kaikkein tutuimmissa tilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A1.3	Toimiva alkeiskieli-taito	* Ymmärtää yksinkertaisia lausumia (henkilökohtaisia kysymyksiä ja jokapäiväisiä ohjeita, pyyntöjä ja kieltoja) rutiinimaisissa keskusteluissa tilanneyhteyden tukemana. * Pystyy seuraamaan yksinkertaisia, välittömiin tilanteisiin tai omaan kokemukseensa liittyviä keskusteluja. * Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja kuulijalle kohdennettua yleiskielistä puhetta.	*Osaa kertoa lyhyesti itsestään ja lähipiiristään. Selviytyy kaikkein yksinkertaisimmista vuoropuheluista ja palvelutilanteista. Tarvitsee joskus puhekumppanin apua. * Kaikkein tutuimmat jaksot sujuvat, muualla tauot ja katkokset ovat hyvin ilmeisiä. *Ääntäminen voi joskus tuottaa ymmärtämisongelmia. *Osaa rajallisen joukon lyhyitä, ulkoa opeteltuja ilmauksia, keskeisintä sanastoa ja perustason lauserakenteita. * Alkeellisessakin puheessa esiintyy paljon peruskielioppivirheitä.	* Pystyy lukemaan tuttuja ja joitakin tuntemattomia sanoja. Ymmärtää hyvin lyhyitä viestejä, joissa käsitellään arkielämää ja rutiinitapahtumia tai annetaan yksinkertaisia ohjeita. * Pystyy löytämään tarvitsemansa yksittäisen tiedon lyhyestä tekstistä (postikortit, säätiedotukset). * Lyhyenkin tekstipätkän lukeminen ja ymmärtäminen on hyvin hidasta.	*Selviytyy kirjoittamalla kaikkein tutuimmissa, helposti ennakoitavissa arkisiin tarpeisiin ja kokemuksiin liittyvissä tilanteissa. *Osaa kirjoittaa yksinkertaisia viestejä (yksinkertaisen postikortin, henkilötiedot, yksinkertainen sanelu). * Osaa kaikkein tavallisimpia sanoja ja ilmauksia, jotka liittyvät omaan elämään tai konkreetteihin tarpeisiin. Osaa kirjoittaa muutamia yksilauseisia virkeitä. * Alkeellisessakin vapaassa tuotoksessa esiintyy monenlaisia virheitä.

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.1	Peruskielitaidon alkuvaihe	* Pystyy ymmärtämään yksinkertaista puhetta tai seuraamaan keskustelua aiheista, jotka ovat hänelle välittömän tärkeitä. * Pystyy ymmärtämään lyhyiden, yksinkertaisten, itseään kiinnostavien keskustelujen ja viestien (ohjeet, kuulutukset) ydinsisällön sekä havaitsemaan aihepiirin vaihdokset tv-uutisissa. * Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää normaalilla nopeudella ja selkeästi	* Osaa kuvata lähipiiriään muutamien lyhyin lausein. Selviytyy yksinkertaisista sosiaalisista kohtaamisista ja tavallisimmista palvelutilanteista. Osaa aloittaa ja lopettaa lyhyen vuoropuhelun, mutta kykenee harvoin ylläpitämään pitempää keskustelua. *Tuottaa sujuvasti joitakin tuttuja jaksoja, mutta puheessa on paljon hyvin ilmeisiä taukoja ja vääriä aloituksia. * Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on hyvin ilmeistä ja ääntämisvirheistä voi koitua satunnaisia ymmärtämisongelmia.	*Ymmärtää yksinkertaisia ja kaikkein tavanomaisinta sanastoa sisältäviä tekstejä (yksityiskirjeitä, pikku-uutisia, arkisimpia käyttöohjeita). * Ymmärtää tekstin pääajatuksen ja joitakin yksityiskohtia parin kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa paikantaa ja verrata yksittäisiä tietoja ja pystyy hyvin yksinkertaiseen päättelyyn kontekstin avulla. * Lyhyenkin tekstipätkän	* Selviytyy kirjoittamalla kaikkein rutiininomaisimmista arkitilanteista. * Osaa kirjoittaa lyhyitä, yksinkertaisia viestejä (henkilökohtaiset kirjeet, lappuset), jotka liittyvät arkisiin tarpeisiin sekä yksinkertaisia, luettelomaisia kuvauksia hyvin tutuista aiheista (todellisista tai kuvitteellisista henkilöistä, tapahtumista, omista ja perheen suunnitelmista). *Osaa käyttää perustarpeisiin liittyvää konkreettista sanastoa ja perusaikamuotoja sekä yksinkertaisin sidossanoin (ja, mutta) liitettyjä

		puhuttua yleiskielistä puhetta, joka usein täytyy lisäksi toistaa.	*Osaa helposti ennakoitavan perussanaston ja monia keskeisimpiä rakenteita (kuten menneen ajan muotoja ja konjunktioita). * Hallitsee kaikkein yksinkertaisimman kieliopin alkeellisessa vapaassa puheessa, mutta virheitä esiintyy yhä paljon perusrakenteissakin.	lukeminen ja ymmärtäminen on hidasta.	rinnasteisia lauseita. *Kirjoittaa kaikkein yksinkertaisimmat sanat ja rakenteet melko oikein, mutta tekee toistuvasti virheitä perusasioissa (aikamuodot, taivutus) ja tuottaa paljon kömpelöitä ilmaisuja vapaassa tuotoksessa.
--	--	---	---	--	---

Taitotaso A2		Välittömän sosiaalisen kanssakäymisen perustarpeet ja lyhyt kerronta			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
A2.2	Kehittyvä peruskielitalaito	* Ymmärtää tarpeeksi kyetäkseen tyydyttämään konkreetit tarpeensa. Pystyy seuraamaan hyvin summittaisesti selväpiirteisen asiapuheen pääkohtia. *Pystyy yleensä tunnistamaan ympärillään käytävän keskustelun aiheen. Ymmärtää tavallista sanastoa ja hyvin rajallisen joukon idiomeja tuttuja aiheita tai yleistietoa käsittelevässä tilannesidonnaisessa puheessa. * Yksinkertaisenkin viestin ymmärtäminen edellyttää yleispuhekieltä, joka äännetään hitaasti ja selvästi. Toistoa tarvitaan melko usein.	* Osaa esittää pienen, luettelomaisen kuvauksen lähipiiristään ja sen jokapäiväisistä puolista. Pystyy osallistumaan rutiininomaisiin keskusteluihin omista tai itselleen tärkeistä asioista. Voi tarvita apua keskustelussa ja vältellä joitakin aihepiirejä. *Puhe on välillä sujuvaa, mutta erilaiset katkokset ovat hyvin ilmeisiä. *Ääntäminen on ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on ilmeistä ja ääntämisvirheitä esiintyy. *Osaa kohtalaisen hyvin tavallisen, jokapäiväisen sanaston ja jonkin verran idiomattisia	*Ymmärtää pääasiat ja joitakin yksityiskohtia muutaman kappaleen pituisista viesteistä jonkin verran vaativissa arkisissa yhteyksissä (mainokset, kirjeet, ruokalistat, aikataulut) sekä faktatekstejä (käyttöohjeet, pikku-uutiset). * Pystyy hankkimaan helposti ennakoitavaa uutta tietoa tutuista aiheista selkeästi jäsennellystä muutaman kappaleen pituisesta tekstistä. Osaa päätellä tuntemattomien sanojen merkityksiä	* Selviytyy kirjoittamalla tavanomaisissa arkitilanteissa. *Osaa kirjoittaa hyvin lyhyen, yksinkertaisen kuvauksen tapahtumista, menneistä toimista ja henkilökohtaisista kokemuksista tai elinympäristönsä arkipäiväisistä puolista (lyhyet kirjeet, muistilaput, hakemukset, puhelinviestit). *Osaa arkisen perussanaston, rakenteet ja tavallisimmat sidoskeinot. * Kirjoittaa yksinkertaiset sanat ja rakenteet oikein, mutta tekee virheitä harvinaisemmissa rakenteissa ja muodoissa ja tuottaa kömpelöitä ilmaisuja.

			ilmaisuja. Osaa useita yksinkertaisia ja myös joitakin vaativampia rakenteita. * Laajemmassa vapaassa puheessa esiintyy paljon virheitä perusasioissa (esim. verbien aikamuodoissa) ja ne voivat joskus haitata ymmärrettävyyttä.	niiden kieliasusta ja kontekstista. * Tarvitsee usein uudelleen lukemista ja apuvälineitä tekstikappaleen ymmärtämiseksi.	
--	--	--	---	---	--

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.1	Toimiva peruskieli-taito	*Ymmärtää pääajatukset ja keskeisiä yksityiskohtia puheesta, joka käsittelee koulussa, työssä tai vapaa-aikana säännöllisesti toistuvia teemoja mukaan lukien lyhyt kerronta. Tavoittaa radioutusten, elokuvien, tv-ohjelmien ja selkeiden puhelinviestien pääkohdat. * Pystyy seuraamaan yhteiseen kokemukseen tai yleistietoon perustuvaa puhetta. Ymmärtää tavallista sanastoa ja rajallisen joukon idiomeja. * Pitemmän viestin ymmärtäminen edellyttää normaalia hitaampaa ja selkeämpää	*Osaa kertoa tutuista asioista myös joitakin yksityiskohtia. Selviytyy kielialueella tavallisimmista arkitilanteista ja epävirallisista keskusteluista. Osaa viestiä itselleen tärkeistä asioista myös hieman vaativammissa tilanteissa. Pitkäkestoinen esitys tai käsitteelliset aiheet tuottavat ilmeisiä vaikeuksia. *Pitää yllä ymmärrettävää puhetta, vaikka pitemmissä puhejaksoissa esiintyy taukoja ja epäröintiä. *Ääntäminen on selvästi ymmärrettävää, vaikka vieras korostus on joskus ilmeistä ja ääntämisvirheitä	*Pystyy lukemaan monenlaisia, muutaman sivun pituisia tekstejä (taulukot, kalenterit, kurssiohjelmat, keittokirjat) tutuista aiheista ja seuraamaan tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia myös valmistautumatta. * Pystyy seuraamaan tuttua aihetta käsittelevän parisivuisen tekstin pääajatuksia, avainsanoja ja tärkeitä yksityiskohtia. * Arkikokemuksesta poikkeavien aiheiden ja tekstin yksityiskohtien ymmärtäminen voi olla puutteellista.	* Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävän, jonkin verran yksityiskohtaistakin arkitietoa välittävän tekstin tutuista, itseään kiinnostavista todellisista tai kuvitelluista aiheista. *Osaa kirjoittaa selväpiirteisen sidosteisen tekstin liittämällä erilliset ilmaukset peräkkäin jaksoiksi (kirjeet, kuvaukset, tarinat, puhelinviestit). Pystyy välittämään tehokkaasti tuttua tietoa tavallisimmissa kirjallisen viestinnän muodoissa. *Osaa useimpien tutuissa tilanteissa tarvittavien tekstien laadintaan riittävän sanaston ja rakenteet, vaikka teksteissä esiintyy interferenssiä ja ilmeisiä kiertoilmaisuja.

		yleiskielistä puhetta. Toistoa tarvitaan silloin tällöin.	esiintyy jonkin verran. *Osaa käyttää melko laajaa jokapäiväistä sanastoa ja joitakin yleisiä fraaseja ja idiomeja. Käyttää useita erilaisia rakenteita. * Laajemmassa vapaassa puheessa kielioppivirheet ovat tavallisia (esim. artikkeleita ja päätteitä puuttuu), mutta ne haittaavat harvoin ymmärrettävyyttä.		* Rutiininomainen kieliaines ja perusrakenteet ovat jo suhteellisen virheettömiä, mutta jotkut vaativammat rakenteet ja sanaliitot tuottavat ongelmia.
--	--	--	---	--	---

Taitotaso B1		Selviytyminen arkielämässä			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B1.2	Sujuva peruskieli-taito	* Ymmärtää selväpiirteistä asiatietoa, joka liittyy tuttuihin ja melko yleisiin aiheisiin jonkin verran vaativissa yhteyksissä (epäsuora tiedustelu, työkeskustelut, ennakoitavissa olevat puhelinviestit). * Ymmärtää pääkohdat ja tärkeimmät yksityiskohdat ympärillään käytävästä laajemmasta muodollisesta ja epämuodollisesta keskustelusta. * Ymmärtäminen edellyttää yleiskieltä tai melko tuttua aksenttia sekä satunnaisia toistoja ja uudelleenmuotoiluja. . Nopea syntyperäisten välinen keskustelu	*Osaa kertoa tavallisista, konkreeteista aiheista kuvaillen, eritellen ja vertaillen ja selostaa myös muita aiheita, kuten elokuvia, kirjoja tai musiikkia. Osaa viestiä varmasti useimmissa tavallisissa tilanteissa. Kielellinen ilmaisu ei ehkä ole kovin tarkkaa. *Osaa ilmaista itseään suhteellisen vaivattomasti. Vaikka taukoja ja katkoksia esiintyy, puhe jatkuu ja viesti välittyy. *Ääntäminen on hyvin ymmärrettävää, vaikka intonaatio ja painotus eivät ole aivan kohdekielen mukaisia. *Osaa käyttää kohtalaisen laajaa sanastoa ja tavallisia idiomeja.	* Pystyy lukemaan muutaman kappaleen pituisia tekstejä monenlaisista aiheista (lehtiartikkelit, esitteet, käyttöohjeet, yksinkertainen kaunokirjallisuus) ja selviää myös jonkin verran päättelyä vaativista teksteistä käytännönläheisissä ja itselleen tärkeissä tilanteissa. * Pystyy etsimään ja yhdistelemään tietoja useammasta muutaman sivun pituisesta tekstistä suorittaakseen jonkin tehtävän. * Pitkien tekstien jotkin yksityiskohdat ja	*Osaa kirjoittaa henkilökohtaisia ja julkisempiakin viestejä, kertoa niissä uutisia ja ilmaista ajatuksiaan tutuista abstrakteista ja kulttuuriaiheista, kuten musiikista tai elokuvista. * Osaa kirjoittaa muutaman kappaleen pituisen jäsenytyneen tekstin (muistiinpanoja, lyhyitä yhteenvetoja ja selostuksia selväpiirteisen keskustelun tai esityksen pohjalta). Osaa esittää jonkin verran tukitietoa pääajatuksille ja ottaa lukijan huomioon. * Hallitsee melko monenlaiseen kirjoittamiseen tarvittavaa sanastoa ja lauserakenteita. Osaa ilmaista rinnasteisuutta ja alisteisuutta.

		ja vieraiden aiheiden tuntemattomat yksityiskohdat tuottavat vaikeuksia.	Käyttää myös monenlaisia rakenteita ja mutkikkaitakin lauseita. * Kielioppivirheitä esiintyy jonkin verran, mutta ne haittaavat harvoin laajempaakaan viestintää.	sävyt saattavat jäädä epäselviksi.	*Pystyy kirjoittamaan ymmärrettävää ja kohtuullisen virheetöntä kieltä, vaikka virheitä esiintyy vaativissa rakenteissa, tekstin jäsentelyssä ja tyyliässä ja vaikka äidinkielen tai jonkin muun kielen vaikutus on ilmeinen.
--	--	--	--	------------------------------------	---

Taitotaso B2		Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.1	Itsenäisen kielitaidon perustaso	* Ymmärtää asiallisesti ja kielellisesti kompleksisen puheen pääajatuksia, kun se käsittelee konkreetteja tai abstrakteja aiheita. Pystyy seuraamaan yleisesti kiinnostavaa yksityiskohtaista kerrontaa (uutiset, haastattelut, elokuvat, luennot). * Ymmärtää puheen pääkohdat, puhujan tarkoituksen, asenteita, muodollisuusastetta ja tyyliä. Pystyy seuraamaan laajaa puhetta ja monimutkaista argumentointia, jos puheen kulku on selvästi merkitty erilaisin jäsentimin (sidesanat, rytmitys). Pystyy tiivistämään tai ilmaisemaan	*Osaa esittää selkeitä, täsmällisiä kuvauksia monista kokemuspäiriinsä liittyvistä asioista, kertoa tuntemuksista sekä tuoda esiin tapahtumien ja kokemusten henkilökohtaisen merkityksen. Pystyy osallistumaan aktiivisesti useimpiin käytännöllisiin ja sosiaalisiin tilanteisiin sekä melko muodollisiin keskusteluihin. Pystyy säännölliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa vaikuttamatta tahattomasti huvittavalta tai ärsyttävältä. Kielellinen ilmaisu ei aina ole täysin tyylikästä. *Pystyy tuottamaan puhejaksoja melko	*Pystyy lukemaan itsenäisesti muutaman sivun pituisia tekstejä (lehtiartikkeleita, novelleja, viihde- ja tietokirjallisuutta, raportteja ja yksityiskohtaisia ohjeita) oman alan tai yleisistä aiheista. Tekstit voivat käsitellä abstrakteja, käsitteellisiä tai ammatillisia aiheita, ja niissä on tosiasioita, asenteita ja mielipiteitä. *Pystyy tunnistamaan kirjoittajan ja tekstin tarkoituksen, paikantamaan useita eri yksityiskohtia pitkästä tekstistä. Pystyy nopeasti tunnistamaan tekstin sisällön ja uusien tietojen	* Osaa kirjoittaa selkeitä ja yksityiskohtaisia tekstejä monista itseään kiinnostavista aihepiireistä, tutuista abstrakteista aiheista, rutiiniluonteisia asiaviestejä sekä muodollisempia sosiaalisia viestejä (arvostelut, liikekirjeet, ohjeet, hakemukset, yhteenvedot). *Osaa kirjoittaessaan ilmaista tietoja ja näkemyksiä tehokkaasti ja kommentoida muiden näkemyksiä. Osaa yhdistellä tai tiivistää eri lähteistä poimittuja tietoja omaan tekstiin. * Osaa laajan sanaston ja vaativia lauserakenteita sekä kielelliset keinot selkeän, sidosteisen tekstin laatimiseksi.

		kuulemastaan avainkohdat ja tärkeät yksityiskohdat. * Ymmärtää suuren osan ympärillään käytävästä keskustelusta, mutta voi kokea vaikeaksi ymmärtää useamman syntyperäisen välistä keskustelua, jos nämä eivät mitenkään helpota sanottavaansa.	tasaiseen tahtiin, ja puheessa on vain harvoin pitempiä taukoja. *Ääntäminen ja intonaatio ovat selkeitä ja luonteivia. *Osaa käyttää monipuolisesti kielen rakenteita ja laajahkoa sanastoa mukaan lukien idiomaattinen ja käsitteellinen sanasto. Osoittaa kasvavaa taitoa reagoida sopivasti tilanteen asettamiin muotovaatimuksiin. * Kieliopin hallinta on melko hyvää, eivätkä satunnaiset virheet yleensä haittaa ymmärrettävyyttä.	käyttöarvon päättääkseen, kannattaako tekstiin tutustua tarkemmin. * Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien idiomit ja kulttuuriviittaukset .	Sävyn ja tyylin joustavuus on rajallinen, ja pitkässä esityksessä voi ilmetä hyppäyksiä asiasta toiseen. * Hallitsee melko hyvin oikeinkirjoituksen, kieliopin ja välimerkkien käytön, eivätkä virheet johda väärinkäsityksiin. Tuotoksessa saattaa näkyä äidinkielen vaikutus. Vaativat rakenteet sekä ilmaisun ja tyylin joustavuus tuottavat ongelmia.
--	--	---	--	---	---

Taitotaso B2		Selviytyminen säännöllisessä kanssakäymisessä syntyperäisten kanssa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
B2.2	Toimiva itsenäisen kielitaito	* Ymmärtää elävää tai tallennettua, selkeästi jäsentynyttä yleiskielistä puhetta kaikissa sosiaalisen elämän, koulutuksen ja työelämän tilanteissa (myös muodollinen keskustelu ja syntyperäisten välinen vilkas keskustelu). * Pystyy yhdistämään vaativia tehtäviä varten kompleksista ja yksityiskohtaista tietoa kuulemistaan laajoista keskusteluista tai esityksistä. Osaa päätellä ääneen lausumattomia asenteita ja sosiokulttuurisia viitteitä sekä arvioida kriittisesti kuulemaansa.	*Osaa pitää valmistellun esityksen monenlaisista yleisistäkin aiheista. Pystyy tehokkaaseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen syntyperäisten kanssa. Osaa keskustella ja neuvotella monista asioista, esittää ja kommentoida vaativia ajatuskulkuja ja kytkeä sanottavansa toisten puheenvuoroihin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. Esitys voi olla kaavamaisista, ja puhuja turvautuu toisinaan kiertoilmauksiin. *Osaa viestiä spontaanisti, usein hyvinkin sujuvasti ja vaivattomasti	*Pystyy lukemaan itsenäisesti usean sivun pituisia, eri tarkoituksiin laadittuja kompleksisia tekstejä (päivälehtiä, novelleja, kaunokirjallisuutta). Jotkin näistä voivat olla vain osittain tuttuja tai tuntemattomia, mutta henkilön itsensä kannalta merkityksellisiä. * Pystyy tunnistamaan kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin tarkoituksen. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä. Ymmärtää riittävästi tiivistääkseen pääkohdat tai	*Osaa kirjoittaa selkeitä, yksityiskohtaisia, muodollisia ja epämuodollisia tekstejä monimutkaisista todellisista tai kuvitelluista tapahtumista ja kokemuksista enimmäkseen tutuille ja toisinaan tuntemattomille lukijoille. Osaa kirjoittaa esseiden, muodollisen tai epämuodollisen selostuksen, muistiinpanoja jatkotehtäviä varten ja yhteenvetoja. *Osaa kirjoittaa selkeän ja jäsentyneen tekstin, ilmaista kantansa, kehittää argumentteja systemaattisesti, analysoida, pohtia ja tiivistää tietoa ja ajatuksia. * Kielellinen ilmaisuvarasto ei

		* Ymmärtää vieraita puhujia ja kielimuotoja. Huomattava taustamelu, kielellinen huumori ja harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset saattavat yhä tuottaa vaikeuksia.	satunnaisista epäröinneistä huolimatta. * Ääntäminen ja intonaatio ovat hyvin selkeitä ja luontevia. * Hallitsee laajasti kielelliset keinot ilmaista konkreetteja ja käsitteellisiä, tuttuja ja tuntemattomia aiheita varmasti, selkeästi ja tilanteen vaatimaa muodollisuus-astetta noudattaen. Kielelliset syyt rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. * Kieliopin hallinta on hyvää. Usein puhuja korjaa virheensä itse, eivätkä virheet haittaa ymmärrettävyyttä.	ilmaistakseen ne toisin sanoin. * Vaikeuksia tuottavat vain pitkien tekstien harvinaisemmat idiomit ja kulttuuriviittaukset.	rajoita havaittavasti kirjoittamista. * Hallitsee hyvin kieliopin, sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä harvinaisissa rakenteissa ja idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyyliseikoissa.
--	--	---	---	--	--

Taitotasot C1-C2		Selviytyminen monissa vaativissa kielenkäyttötilanteissa			
		Kuullun ymmärtäminen	Puhuminen	Luetun ymmärtäminen	Kirjoittaminen
C1.1	Taitavan kielitaidon perustaso	*Ymmärtää suhteellisen vaivattomasti pitempääkin puhetta tai esitystä (elokuvia, luentoja, keskusteluja, väittelyjä) erilaisista tutuista ja yleisistä aiheista myös silloin, kun puhe ei ole selkeästi jäsenneltyä ja sisältää idiomaattisia ilmauksia ja rekisterinvaihdoksia. *Ymmärtää hyvin erilaisia äänitemateriaaleja ja yksityiskohtaisesti ja puhujien välisiä suhteita ja tarkoituksia tunnistuen. *Vieras aksentti tai hyvin murteellinen	*Osaa pitää pitkähkön, valmistellun muodollisenkin esityksen. Pystyy ottamaan aktiivisesti osaa monimutkaisiin käsitteellisiin ja yksityiskohtia sisältäviin tilanteisiin ja johtaa rutiiniluonteisia kokouksia ja pienryhmiä. Osaa käyttää kieltä monenlaiseen sosiaaliseen vuorovaikutukseen. Tyylilajien ja kielimuotojen vaihtelu tuottaa vaikeuksia. *Osaa viestiä sujuvasti, spontaanisti ja lähes vaivattomasti. *Osaa vaihdella intonaatiota ja sijoittaa lausepainot oikein ilmaistakseen kaikkein hienoimpiakin merkitysvivahteita.	*Ymmärtää yksityiskohtaisesti pitkähköjä, kompleksisia tekstejä eri aloilta. *Pystyy vaihtelevaan lukutapaansa tarpeen mukaan. Osaa lukea kriittisesti ja tyylillisiä vivahteita arvioiden sekä tunnistaa kirjoittajan asennoitumisen ja tekstin piilomerkitä. Pystyy paikantamaan ja yhdistämään useita käsitteellisiä tietoja monimutkaisista teksteistä, tiivistämään ne ja tekemään niistä vaativia johtopäätöksiä. *Vaativimmat yksityiskohdat ja idiomaattiset tekstikohdat	*Pystyy kirjoittamaan selkeitä, hyvin jäsentyneitä tekstejä monimutkaisista aiheista, ilmaisemaan itseään täsmällisesti ja ottamaan huomioon vastaanottajan. Osaa kirjoittaa todellisista ja kuvitteellisista aiheista varmalla, persoonallisella tyylillä käyttäen kieltä joustavasti ja monitasoisesti. Pystyy kirjoittamaan selkeitä ja laajoja selostuksia vaativistakin aiheista. *Osoittaa, että hallitsee monia keinoja tekstin jäsentämiseksi ja sidosteisuuden edistämiseksi. *Kielellinen ilmaisuväarsasto on hyvin laaja. Hallitsee hyvin idiomaattiset ilmaukset ja tavalliset sanonnat. * Hallitsee erittäin hyvin kieliopin,

		puhekieli tuottavat vaikeuksia.	*Sanasto ja rakenteisto ovat hyvin laajat ja rajoittavat ilmaisua erittäin harvoin. Osaa ilmaista itseään varmasti, selkeästi ja kohteliaasti tilanteen vaatimalla tavalla. *Kieliopin hallinta on hyvää. Satunnaiset virheet eivät hankaloita ymmärtämistä, ja puhuja osaa korjata ne itse.	saattavat vaatia useamman lukukerran tai apuvälineiden käyttöä.	sanaston ja tekstin jäsennyksen. Virheitä voi esiintyä satunnaisesti idiomaattisissa ilmauksissa sekä tyyliseikoissa.
--	--	---------------------------------------	--	---	---